शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना
२०७९

गण्डकी प्रदेश सरकार

सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय

पोखरा

प्रकाशकीय

दस्तावेजः प्रदेश स्तरीय शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, २०७९

वैधानिक आधारः नेपालको संविधान (२०७२), विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन ऐन २०७५, विद्यालय क्षेत्र विकास योजना (शिक्षा मन्त्रालय २०१६/१७-२०२२/२३), बृहत् विद्यालय सुरक्षा गुरु योजना (शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मत्रालय २०१७), बृहत् विद्यालय सुरक्षा न्यूनतम प्याकेज (शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मत्रालय २०१९), बृहत् विद्यालय सुरक्षा कार्यान्वयन कार्यविधि (शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मत्रालय २०१९), स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४

सर्वाधिकारः © सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय, गण्डकी प्रदेश– पोखरा

प्राविधिक सहजीकरणः

योजना तयारीः नेपालको संविधानले शिक्षा क्षेत्र र विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनको सवाललाई तीनै तहका सरकारको साझा अधिकारको सूचीमा समावेश गरेको सन्दर्भमा प्रदेश सरकारले शैक्षिक क्षेत्रको विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि स्थानीय तहसंग समन्वय गरी कार्य सम्पादन गर्ने अभिप्रायका साथ सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालयले आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाईहरु तथा साझेदार गैरसरकारी संस्थाहरुसंगको समन्वयमा यो योजना तर्जुमा गरिएको छ ।

शैक्षिक क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनाका सन्दर्भमाः

- नेपाल बहुप्रकोप जोखिम युक्त मुलुक हो समय समयमा वाढी, पहिरो, चटयाङ्, खडेरी, भुकम्प, हावाहुरी, शितलहर, महामारी, हिमपहिरो, आगलागी, सडक दुर्घटना जस्ता प्रकोपबाट वर्षेनी सयौं व्यक्तिले ज्यान गुमाउँछन्, हजारौं व्यक्ति विस्थापित हुन्छन्, लाखौं प्रभावित हुन्छन् र करोडौंको आर्थिक क्षति हुने गरेको छ । शिक्षा क्षेत्र पनि विपद्को कारण अत्यन्त धेरै प्रभावित भइरहने क्षेत्र हो । विपद्का कारण विद्यालयमा हुनसक्ने मानवीय क्षति कम गर्नु, (शिक्षक, कर्मचारी र विद्यार्थीलाई चोटपटक लाग्न र घाइते हुनबाट बचाउनु) र विपद् पछिको अवस्थामा पनि सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन व्यावस्थाको सिकाइ निरन्तरतालाई सुनिश्चित गर्नु सुरक्षित विद्यालय कार्ययोजना निर्माण र कार्यान्वयनको मुख्य उद्देश्य हो ।
- नेपाल विश्वव्यापी सुरक्षित विद्यालय अभियानको एक अभियन्ता पनि हो । नेपालमा विपद् व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय तहका नीति, रणनीति तथा कार्यक्रमहरु तयार भइरहेको सन्दर्भमा विगत झण्डै एक दशकदेखि बिभिन्न संघसंस्था र निकायबाट सुरक्षित विद्यालयका लागि पनि धेरै काम हुँदै आएका छन् ।विपद्को क्षेत्रमा बिभिन्न संघसंस्थाहरुले अलग अलग तरिकाले काम गर्दै आएकोमा हाल आएर (शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय) ले देशका सम्पुर्ण विद्यालयहरुको सुरक्षामा एकरुपता ल्याउने उद्देश्यले विद्यालय सुरक्षा गुरुयोजना तयार गरेको छ । गुरुयोजनाले निर्दिष्ट गरेका न्यूनतम प्रावधान सबै विद्यालयमा लागू गर्नको लागि बृहत् विद्यालय सुरक्षा न्यूनतम प्याकेज तथा कार्यान्वयन कार्यविधि तयार गरेको छ । न्यूनतम प्याकेजमा कुनैपनि विद्यालयले सुरक्षित विद्यालयका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने न्यूनतम उपायहरुको सूची तय गरिएको छ भने उक्त सूचीलाई विद्यालय तहमा कार्यान्वयनका लागि आवश्यक विधि र प्रकृयाको सहजीकरणको मार्गदर्शन कार्यान्वयन कार्यविधिले गरेको छ ।
- विपद्को कारणबाट विद्यालयमा हुने विद्यार्थी, शिक्षक, शिक्षाकर्मीहरुको चोटपटक तथा मृत्युलाइ कम गर्नु, विपद् पश्चात् पनि शिक्षाका गतिविधिहरुको निरन्तरताको सुनिश्चितता गर्नु, समुदायका नागरिकहरुलाई शिक्षाको माध्यमबाट विपद् उत्थानशीलताको लागि सशक्त बनाउनु र शिक्षा क्षेत्रमा गरिएको लगानीलाई सुरक्षित गर्नु सुरक्षित विद्यालय अभियानको मुख्य उद्देश्य हो । विद्यालयका भौतिक संरचनाहरुको निर्माण गर्दा जोखिम रहित बनाउन, विद्यमान जोखिम घटाउँदै लैजान र सम्भावित विपद् सामना गर्नका लागि पूर्वतयारी गरी विपद्को सामना गर्ने क्षमता बढाउँदै लैजान विद्यालयका संरचनात्मक तथा गैरसंरचनात्मक जोखिम र क्षमताको लेखाजोखा गर्नु अत्यावश्यक छ ।
- सुविधायुक्त सुरक्षित विद्यालय, विद्यालयमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन, जोखिम न्यूनीकरण र उत्थानशीलता शिक्षा जस्ता बृहत् विद्यालय सुरक्षाका ३ स्तम्भहरुलाई कार्य प्रणालीमा समाहित गर्न, विपद् व्यवस्थापनका विभिन्न चरणमा गरिने कामहरूलाई व्यवस्थित गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरण, सचेतना तथा क्षमता अभिबृद्धि, लैङ्गिक तथा बाल संरक्षण, विद्यालय शान्ति क्षेत्र, विपद्पूर्व गर्नुपर्ने पूर्वतयारी, विपद्को समयमा प्रतिकार्य गर्ने प्रकृया र क्षमता, विपद् पश्चात विद्यालय संचालनको निरन्तरतालाई समेटेर यो योजना तर्जुमा गरिएको छ ।
- देशको संघीय संरचना अनुसार माध्यमिक तहसम्मको शिक्षाको सम्पूर्ण अधिकार र विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी अधिकारहरु स्थानीय तहको एकल अधिकारको रुपमा र तीनै तहका सरकारको साझा अधिकारको रुपमा नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले व्याख्या गरेको छ । यसर्थ पनि विद्यालयको जोखिम न्यूनीकरण पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि प्रमुखरुपमा स्थानीय तह नै जिम्मेवार हुनेछ । यस योजनामा समावेश गरिएका स्थानीय तहले सहायता गनुपर्ने क्रियाकलापहरु स्थानीय तहको बार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा प्रकृया मार्फत बार्षिक कार्यक्रममा समेटी स्रोत परिचालन हुनेछ भने कार्ययोजनालाई विद्यालयले वार्षिक क्यालेण्डरमा समावेश गरी कार्यान्वयन गर्नेछ । यस सन्दर्भमा स्थानीय तहलाई सहयोग विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा सहयोग पुर्याउने उद्देश्यका साथ यो योजना तयार गरी लागू गरिएको छ ।

विषय सूची

परिच्छेद १ः परिचय १

1.१ प्रदेश परिचय १

K१.२ शिक्षा समूहको पृष्ठभूमि २

१.३ योजनाको लक्ष्य, उद्देश्यहरू र अपेक्षित प्रतिफल ३

१.४ मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू ४

१.५ योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन ५

परिच्छेद २ः शिक्षा क्षेत्रमा प्रकोप, सङ्कटासन्नता र जोखिम विश्लेषण ७

२.१ समग्र विपद् जोखिम ७

२.२ प्रकोपको स्तरिकरण ८

२.३ पात्रो ९

२.४ विद्यालयको विपद् सङ्कटासन्नता १०

२.५ विद्यार्थीको विवरण ११

२.६ शिक्षकको विवरण १२

परिच्छेद ३ः भूकम्पको परिदृश्य र पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना १३

३.१ परिदृश्यः गोरखा भुकम्प २०७२ .... १३

३.२ भूकम्पबाट शिक्षा क्षेत्रमा पर्नसक्ने असर १४

३.३ भूकम्पको प्रतिकार्य रणनीति १५

३.४ भूकम्पको सामना गर्न आवश्यक र विद्यमान क्षमता विश्लेषण १५

३.५ भूकम्प परिदृश्यका लागि शिक्षा क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २१

परिच्छेद ४ः बाढी र पहिरोको परिदृश्य र पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ३७

४.१ बाढी र पहिरोको परिदृष्य ३७

४.२ बाढी र पहिरोबाट शिक्षाक्षेत्रमा परेको असर ३८

४.३ बाढी र पहिरोको प्रतिकार्य रणनीति ३९

४.४ बाढी र पहिरोको प्रतिकार्य गर्न स्रोतसाधनको आवश्यकता र विद्यमान क्षमता विश्लेषण ४०

४.५ बाढी र पहिरोको लागि शिक्षा क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ४५

परिच्छेद ५ः महामारीको परिदृश्य र पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना ५८

५.१ उच्च सङ्क्रामक तथा घातक रोगको महामारीको परिदृष्य (जस्तैः कोभिड)........ ५८
५.२ सङ्क्रामक रोगको महामारी घटना विवरण........ ५८
५.३ कोभिड-१९ बाट शिक्षाक्षेत्रमा परेको प्रभाव........ ५८
५.४ कोभिड-१९को प्रतिकार्य रणनीति........ ५९
५.५ स्रोतसाधनको आवश्यकता र विद्‌यमान क्षमता विश्लेषण........ ५९
५.६ महामारी परिदृश्यका लागि शिक्षा क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना........ ६५

परिच्छेद ६: कृत्रिम घटना अभ्यास तथा योजनाको परीक्षण........ ७१

६.१ कृत्रिम घटना अभ्यास........ ७१
६.२ कृत्रिम घटना अभ्यास कार्यतालिका........ ७१

परिच्छेद ७: समन्वय र सहकार्य........ ७५

७.१ संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तह शिक्षा समूह बिचको समन्वय र सहकार्य........ ७५
७.२ अन्तरविषयगत तथा निकायगत समन्वय र सहकार्य........ ७५

परिच्छेद ८: सूचना व्यवस्थापन, सञ्चार तथा पैरवी........ ७६

८.१ सूचना व्यवस्थापन........ ७६
८.२ सञ्चार तथा पैरवी........ ७६

परिच्छेद ९: सारांश........ ७७

९.१ समस्या र चुनौती........ ७७
९.२ समाधानका लागि अपनाउनु पर्ने उपाय........ ७७

परिच्छेद १०: अनुगमन र समीक्षा........ ७८

१०.१ अनुगमन संयन्त्र र कार्यसूची........ ७८
१०.२ अनुगमन र मूल्याङ्कन कार्ययोजना........ ७८
१०.३ योजनाको समीक्षा र परिमार्जन........ ७९

परिच्छेद ११: वार्षिक कार्य योजना २०७९ श्रावण देखि २०८० आषाढ सम्म........ ८०

अनुसूचीहरुः........ ८१

अनुसूची १ क्लस्टरको सांगठनिक संरचना ८१
अनुसूची २ शिक्षा प्राविधिक समूहका सदस्यहरु र सम्पर्क नम्बरहरु ८२
अनुसूचीः ३, शिक्षा क्षेत्रमा उपलब्ध श्रोतहरु ८३
अनुसूचीः ४ शिक्षा क्षेत्रका लागि आपत्कालीन सामग्रीको न्यूनतम भण्डारण (PREPOSITION STOCK OF EDUCATION CLUSTER) ८४

परिच्छेद १ः परिचय

१.१ प्रदेश परिचय

अ. भौगोलिक परिचय

नेपालको शासन व्यवस्था सुदृढीकरणका लागि संविधान सभाबाट वि सं २०७२ सालमानेपालको संविधान जारी भयो । संविधान बमोजिम नेपाल संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक राज्य कायम हुन पुग्यो । नेपालको संविधान बमोजिम नेपाललाई ७ प्रदेशमा विभाजन गरिएको गण्डकी प्रदेशमा साविकका धौलागिरी अञ्चलका ४ जिल्ला, गण्डकी अञ्चलका ६ जिल्ला र लुम्बिनी अञ्चलको नवलपरासी जिल्लाको बर्दघाट सुस्ता पूर्वको भू-भाग समेटी कुल ११ जिल्ला रहेका छन् । भौगोलिक रुपमा यस प्रदेशले हिमाल, पहाड र तराई गरी तीनै धरातलीय स्वरुपलाई समेटेको छ । त्यस्तै हावापानीको दृष्टिकोणले हेर्दा पनि यस प्रदेशमा नेपालमा पाइने सबै प्रकारको (उष्ण मनसुनी देखि टुन्ड्रा) हावापानी विद्यमान रहेको छ ।

क) अवस्थिति

भौगोलिक अवस्थितिलाई हेर्दा यो प्रदेश २७°२६'१५" उत्तरी अक्षांश देखि २९°१९'५०" उत्तरी अक्षांश र ८२° ५२'४५" पूर्वी देशान्तर देखि ८५° १२'०५" पूर्वी देशान्तरका बीच रहेको छ।यस प्रदेशको सबैभन्दा अग्लो भू-भागको रुपमा धौलागिरी हिमाल (८१६७ मीटर) र होचो भू-भागको रुपमा नवलपुरको त्रिवेणी सुस्ता रहेको छ ।

ख) क्षेत्रफल

नेपालको कुल क्षेत्रफल १,४७,१८१ वर्ग कि.मि. मध्ये गण्डकी प्रदेशले २१,९७४ वर्ग कि.मि.अर्थात् १४.६७% क्षेत्रफल ओगटेको छ । यसमा प्रदेशको कुल क्षेत्रफलमा हिमाली भू-भाग ५,८१९वर्ग कि.मि. (२६.८%), पहाडी भू-भाग १४,६०४ वर्ग कि.मि. (६७.२%) र तराई भू-भाग १,३१० वर्ग कि.मि. (६%) पर्दछ ।यस प्रदेशमा पहाडी भु-भाग बढी रहेको छ।यो प्रदेश नेपाल राज्यको करीब मध्य भागमा पर्दछ ।क्षेत्रफलको आधारमा नेपालकै सबैभन्दा ठूलो महानगरपालिकाको रुपमा रहेको पोखरा महानगरपालिका समेत यस प्रदेशमा रहेको छ ।

ग) सिमाना

यस प्रदेशको सिमाना वागमती प्रदेशका रसुवा, धादिङ्ग र चितवन जिल्ला, पश्चिममा लुम्बीनी प्रदेशका पूर्वी रुकुम, रोल्पा, प्यूठान, गुल्मी, पाल्पा र नवलपरासी (सुस्ता बर्दघाट पश्चिम) र कर्णाली प्रदेशको डोल्पा जिल्ला पर्दछन् । त्यस्तै उत्तरमा चीनको स्वशासित क्षेत्र तिब्बत र दक्षिणमा लुम्बिनी प्रदेशको पाल्पा जिल्ला र भारतको विहार राज्य रहेका छन् ।

आ. राजनैतिक प्रशासनिक विभाजन

नेपालको संविधान अनुसार नेपालको शासकीय स्वरुप संघीय संरचनामा नेपाललाई ७५३ स्थानीय तह, ७ प्रदेश र संघीय सरकारको रुपमा विभाजन गरिएको छ । यो विभाजन मध्ये यस गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत धौलागिरी अञ्चलका ४ जिल्ला म्याग्दी, मुस्ताङ्ग, पर्वत र बागलुङ्ग, गण्डकी अञ्चलका गोरखा, लमजुङ्ग, मनाङ्ग, स्याङ्गजा,

कास्की र तनहुँ एवं लुम्बिनी अञ्चलको नवलपरासी जिल्लाको बर्दघाट सुस्ता पूर्वको भू-भाग नवलपुर गरी जम्मा ११ जिल्ला रहेका छन् । गण्डकी प्रदेशमा १ महानगरपालिका, २६ नगरपालिका र ५८ गरी जम्मा ८५ स्थानीय तह रहेका छन् ।त्यस्तै यस प्रदेशबाट प्रतिनिधि सभा सदस्य निर्वाचनका लागि १८ निर्वाचन क्षेत्र र प्रदेश सभा सदस्य निर्वाचनका लागि ३६ निर्वाचन क्षेत्र रहेका छन् । प्रदेश सभामा समानुपातिक सहित कूल ६० सदस्य रहने संवैधानिक प्रावधान छ ।

प्रदेशको राजनैतिक तथा प्रशासकीय विभाजन

क्र. सं	जिल्ला	स्थानीय तहको संख्या		निर्वाचन क्षेत्र		कै.
		नगरपालिका	गाउँपालिका	प्रतिनिधि सभा	प्रदेश सभा	
१	म्याग्दी	१	५	१	२	
२	मुस्ताङ्ग	–	५	१	२	
३	पर्वत	२	५	१	२	
४	बाग्लुङ्ग	४	६	२	४	
५	मनाङ्ग	–	४	१	२	
६	स्याङ्गजा	५	६	२	४	
७	गोरखा	२	९	२	४	
८	लमजुङ्ग	४	४	१	२	
९	तनहुँ	४	६	२	४	
१०	कास्की	१ (म.न.पा.)	४	३	६	
११	नवलपरासी (सुस्ता–बर्दघाट पूर्व)	४	४	२	४	
	जम्मा	२७	५८	१८	३६	

श्रोतः संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय

इ. जनसांख्यिकीय विवरण

२०७८ सालको प्रारम्भिक जनगणना अनुसार नेपालको कुल जनसंख्या २९,१९२,४८० मध्ये यस प्रदेशको जनसंख्या २,४७९,७४५ रहेको छ जुन कुल जनसंख्याको १३।२५ प्रतिशत हुन आउँछ ।यस मध्ये पुरुषको जनसंख्या ११८०४६० र महिलाको जनसङ्ख्या १२९९२८५ रहेको छ भने लैङ्गिक अनुपात करिब ९०।८५ जना पुरुष प्रति १०० महिलामा रहेको छ यसको राष्ट्रिय अनुपात ९५।९१ रहेको छ । जनसंख्याको वार्षिक वृद्धिदर ०.३० प्रतिशतको हाराहारीमा रहेको छ राष्ट्रिय तथ्याङ्कमा यो दर ०.९३ प्रतिशत रहेको छ । यसबाट के देखिन्छ भने यस प्रदेशको जनसंख्या वृद्धि घट्दो अनुपातमा रहेको छ । कुल घरपरिवार संख्या ६,७६१,०५९ रहेको छ । यस प्रदेशको कुल जनघनत्व ११६ जना प्रति वर्ग किलोमिटर रहेको छ ।

k१.२ शिक्षा समूहको पृष्ठभूमि

विपद् तथा अन्य आपत्कालीन अवस्थामा अन्तर्राष्ट्रिय सहायता परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउन संयुक्त राष्ट्रसंघको नेतृत्वमा विषयक्षेत्रगत कार्यसमूह (Cluster Group) गठन गरी समन्वय गर्ने अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास रही आएको छ । यसको शुरुवात सन् २००५ देखि भएको हो । नेपालमा वि.सं. २०६५ सालमा कोशी नदीको

बाँध फुटेर भएको बाढी पछि मानवीय सहायता परिचालन गर्दा विषयक्षेत्रगत समूहको अभ्यास शुरु भएको थियो । तत्पश्चातका सबै विपद्मा यो अभ्यास निरन्तर हुँदै आएको छ। राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य कार्यढाँचा २०७० (पहिलो संसोधन २०७५) को व्यवस्था अनुसार संघमा नेपाल शिक्षा समूह सहित हाल ११ समूह क्रियाशील रहेका छन् । संघीय शिक्षा समूहमा सरकारी, गैरसरकारी र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरू गरी हाल ३२ संस्थाहरू आवद्ध रहेका छन् । विपद्स्तर र प्रतिकार्यको प्रकृति, मात्रा र अवधि अनुसार क्रियाशील संस्थाको संख्यामा घटबढ हुने गरेको छ । प्रदेशमा पनि यसै प्रकारको आवद्धता हुने गरी शिक्षा समूह बिस्तार हुदै गहिरहेको अवस्था छ ।

विपद् बाट अस्पताल, सडक, खानेपानी, विद्यालय, सञ्चार जस्ता आधारभुत एवं अत्यावश्यक सेवामा असर पर्छ । हरेक विपद् घटनामा बालबालिकाको पठनपाठनमा प्रत्यक्ष असर पर्ने गरेको छ । शिक्षा आधारभुत तथा अत्यावश्यक सेवाको क्षेत्र हो । आपत्कालीन अवस्थामा शिक्षा पाउनु बालबालिकाको आधारभुत अधिकार हो । आपत्कालीन अवस्थामा र तत्पश्चात हरसंभव छिटो पठनपाठन सुचारु गर्न जरुरी छ । विपद् घटना पश्चात् शिक्षा क्षेत्र सुचारु गर्दा अन्य विषयक्षेत्रको पुनर्लाभमा समेत सहज हुन्छ । विपद्बाट शिक्षा क्षेत्रमा हुन सक्ने प्रभाव कम गर्न यस विषयमा काम गर्ने सरकारी, गैरसरकारी, निजी क्षेत्र तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले सामूहिकरूपमा विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य गर्नु पर्दछ ।

यस आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि शिक्षा समूह सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ जारी को अन्तिम चरणमा छ । यस कार्यविधिमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह अन्तर्गत शिक्षा समूहको गठन तथा परिचालन गर्ने व्यवस्था छ । शिक्षा समूहले सम्बन्धित तहका विपद् व्यवस्थापन तथा शिक्षा सम्बन्धी कार्य गर्ने निकायलाई शिक्षाक्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा सहयोग गर्नेछ । विपद्को प्रकृति र प्रभावस्तर अनुसार संघ,प्रदेश तथा स्थानीय तहका शिक्षा समूह र अन्य विषयक्षेत्रका समूहसँग समेत समन्वय गरी शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि **शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना २०७९** तर्जुमा गरिएको छ ।

यो कार्ययोजनामा यस प्रदेशमा वढि मात्रामा शिक्षा क्षेत्रमा प्रभाव पार्ने प्रकोपहरुको विपद्स्तरको परिदृष्य साथसाथै भूकम्प र सङ्क्रामक रोगको महामारीका लागि महाविपद्स्तरको परिदृष्य तयार गरी प्रदेश शिक्षा समूहको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी चरणवद्ध क्रियाकलापहरू तर्जुमा गरिएको छ ।

१.३ योजनाको लक्ष्य, उद्देश्यहरू र अपेक्षित प्रतिफल

(क) लक्ष्यः यस योजनाले यस प्रदेशको शिक्षा क्षेत्रमा पर्ने बहु विपद्का जोखिमका असरहरुलाई न्यूनिकरण गर्दै निरन्तर तथा गुणस्तरीय स्थाई रुपमा शैक्षिक वातावरण सृजना गर्ने, गराउने रहेको छ ।

(ख) उद्देश्यहरुः यस योजनाको समग्र उद्देश्य शिक्षा क्षेत्रमा प्रभावकारी विपद् पूर्वतयारी गरी आपत्कालीन अवस्थामा बालबालिका र किशोरकिशोरीहरूका लागि सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन र सिकाइ निरन्तरता गर्नु हो । यसका विशिष्ट उद्देश्यहरू निम्न अनुसार रहेका छन्ः

(१) आपत्कालीन अवधिमा विशेष गरी प्रकोप पछिको प्रारम्भिक दुई हप्ताको अवधिमा बालबालिका र शिक्षकहरूको दैनिकीलाई सामान्य अवस्थामा पुनर्स्थापना गरी पठनपाठन निरन्तर गर्नु,

(२) प्रकोप सङ्कटासन्न विद्यालय र समुदायमा सुरक्षित पठनपाठन सिकाइ वातावरणलाई सुदृढ गरी सबै बालबालिकाहरू, विशेष गरी अपाङ्गता भएका बालबालिका र विपन्न परिवारका बालबालिकाहरूलाई आपत्कालीन अवधिमा समेत गुणस्तरीय शिक्षाका अवसरहरूमा निरन्तर पहुँच सुनिश्चित गर्नु र,

(३) बालबालिकाको उमेर साथै शारीरिक, मानसिक अवस्था अनुसार प्रभावकारी रूपमा विपद्को सामना गरी आफ्नो जीउधनको रक्षा गर्न उपयुक्त सिप, स्रोतसाधन, शिक्षण एवं सिकाइ वातावरण, मनोसामाजिक परामर्श, शैक्षिक सामग्री साथै स्वास्थ्य र सरसफाइको माध्यमबाट समुदायको विपद् उत्थानशीलता विकास गर्नु ।

(४) शिक्षाक्षेत्रमा काम गर्ने संघ—संस्था, शिक्षाविदहरु, विद्यालयहरु तथा सरोकारवाला नियकायहरुको पहिचान तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

(५) शिक्षालाई आपातकालीन परिस्थितिमा पनि निरन्तरता दिदै पुर्व तयारी, प्रतिकार्य र पुर्ण लाभका लागि सरोकारवालाहरु र अन्य क्षेत्रगत समुहहरुसँग सहकार्य, सदभाव, समन्वय, सहयोग, अनुगमन तथा सुचनाको आदान प्रदान गर्ने ।

(६) विपद्को कारणले सृजना गरेको मनोवैज्ञानिक असरलाई सामना गर्ने कार्यमा बालवालिकाहरु, शिक्षकहरु तथा अभिभावकहरुलाई मनोसामाजिक परामर्श दिई भयरहीत तथा गुणस्तरीय सिकाईको वातावरण सृजना गर्ने ।

(ग) अपेक्षित प्रतिफलः यस योजनाको कार्यान्वयनबाट देहायका प्रतिफल हासिल हुने अपेक्षा गरिएको छः-

(१) प्रदेशले संघ तथा स्थानीय तहसँग समन्वयात्मक रूपमा प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्य भई आपत्कालीन अवस्था साथै तत्पश्चात् बालबालिकाको पठनपाठन सुचारु भएको हुनेछ,

(२) विपद् पूर्वतयारी, प्रतिकार्य र पुनर्लाभका व्यवस्थित प्रयत्न मार्फत् सबै प्रकारका विपद्बाट शिक्षा क्षेत्रमा हुने क्षति साथै प्रभाव न्यून गर्न र सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठनलाई निरन्तरता दिन शिक्षाक्षेत्रको उत्थानशील क्षमता अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

(३) आपत्कालीन अबस्थामा बालबालिकाहरूमा हुन सक्ने जोखिमहरू जस्तै शोषण, दुरुपयोग, हिंसा, यौन शोषण जस्ता अवाञ्छित कृयाकलापमा कमी भएको र सुरक्षित वातावरण सृजना भएको हुनेछ।

१.४ मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू

यस योजनाको कार्यान्वयन गर्दा देहायका मार्गदर्शक सिद्धान्तहरू पालना गर्नुपर्नेछः-

(क) विपद् परिस्थितिको सामना गर्नको लागि सामुहिक तयारीः- विपद्बाट हुने क्षति तथा प्रतिकूल प्रभावको सामना गर्न सामुहिकरूपमा योजना बनाउने र समूह सदस्यहरूले जिम्मेवारी बाँडफाँड गरी योजना कार्यान्वयन गर्न चाहिने स्रोतसाधन जुटाउने,

(ख) परस्पर समन्वयमा आफ्नो विज्ञता, क्षमता अनुसारको फरक जिम्मेवारीः- प्रभावकारी विपद् प्रतिकार्य मार्फत् विपद्को प्रभाव न्यूनीकरण र उत्थानशीलता सम्बन्धी राष्ट्रिय लक्ष्य हासिल गर्न समूहका सदस्यको जिम्मेवारी स्पष्ट गरी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने,

(ग) मानवीय सहायताका अन्तर्राष्ट्रिय सिद्धान्त र मूल्यमान्यताः- प्रदेश शिक्षा समूहमा क्रियाशील संस्था, निकाय, व्यक्तिले मानवता, निष्पक्षता, तटष्ठता, सहभागिता, समावेशिता, पारदर्शिता, उत्तरदायित्व,

गोपनीयता, स्वतन्त्रता लगायतका मानवीय सहायताका सिद्धान्त तथा आपत्कालीन अवस्थामा शिक्षाको लागि अन्तर-निकाय सञ्जालका अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता र मापदण्डहरू लागू गर्ने,

(घ) <u>शारीरिक, मानसिक एवं आर्थिक-सामाजिक अवस्था अनुसार विपद् प्रभावित तथा सङ्कटासन्न व्यक्ति, समूह र समुदायका आवश्यकताको सम्बोधन</u>ः- उमेर, शारीरिक तथा मानसिक अवस्था अनुसार फरक क्षमता भएका बालबालिकाको लागि भौतिक सुविधा, शैक्षिक सामग्री र सिकाइ विधिको आवश्यकताको पहिचान गरी परिपूर्ति गर्ने र

(ङ) <u>स्थानीय समुदायको संस्कृति र रीतिरीवाजको सम्मान</u>ः- मानवीय सहायता सञ्चालन गर्दा स्थानीय समुदायको संस्कृति एवं परम्पराको सम्मान गर्ने, त्यसप्रति सम्वेदनशील भई काम गर्ने र मानवीय सहायतालाई समुदायका असल अभ्याससँग मूलप्रवाहीकरण गर्ने ।

१.५ योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि नेपाल शिक्षा समूह सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ बमोजिम विक्रम सम्वत् २०७५ (सन् २०१८) मा तयार गरेको शिक्षा समूहको भैपरी योजनालाई सरोकारवालाहरूको सहभागितामा परिमार्जन गरी यो योजना तयार गरिएको छ ।

योजना तर्जुमा विधि

चरण १	यस प्रदेशमा शिक्षा क्षेत्रमा कार्यरत नागरिक समाजको नियमित वैठकबाट प्रदेश स्तरीय शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्नुपर्ने आवश्यक्ता पहिचान गरी मिति २०७९ मंसिर १९ गते को बैठकमा योजना वनाउने निर्णय भएको छ ।
चरण २	उक्त वैठकबाट ४ सदस्यहरु (सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, कोपिला नेपाल र NSET Nepal रहेको प्रदेश स्तरीय शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना लेखन समूहहरु गठन गरिएको छ ।
चरण ३	शिक्षा क्षेत्रको विपद् जोखिम विश्लेषण
चरण ४	यस प्रदेश भरी समेट्ने मुख्य ३ प्रकोप छनोट गरी त्यसबाट उत्पन्न हुन सक्ने विपद् परिदृष्य विवरण तयारी
चरण ५	छानिएको परिदृष्य अनुसार आवश्यक पर्ने स्रोतसाधन लगायतका क्षमताको आँकलन
चरण ६	शिक्षा समूहमा उपलब्ध स्रोतसाधन र विद्यमान क्षमताको मूल्याङ्कन
चरण ७	अपुग स्रोतसाधन र क्षमताको विश्लेषण
चरण ८	विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना मस्यौदा
चरण ९	सरोकारवालाहरूसँग मस्यौदा योजना माथि छलफल
चरण १०	सरोकारवालाहरूको सुझावका आधारमा परिमार्जन गरी अन्तिम मस्यौदा तयारी

योजना कार्यान्वयन विधि

चरण १	योजनालाई सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालयबाट स्वीकृत भए पछि कार्यान्वयन गर्ने
चरण २	योजनाका क्रियाकलापहरू प्रदेश विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनामा (जस्तैः- मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना, कोभिड-१९ प्रतिकार्य योजना) एकीकृत गर्न पेश गर्ने,

चरण ३	योजना कार्यान्वयनको आवधिकरूपमा अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने
चरण ४	योजनालाई आगामी वर्ष पुनरावलोकन गरी अद्यावधिक गर्ने

यस योजनामा गण्डकी प्रदेशमा विसं २०६८ देखि २०७८ को सम्म घटेको विपद् साथै नेपालको विपद् जोखिम र विगतका घटनाका आधारमा क्षिक्षा क्षेत्रको समग्र प्रकोप सम्मुखता, सङ्कटासन्नता, क्षमता र विपद् जोखिम स्थितिको विश्लेषण गरिएको छ । विस्तृत एवं विशिष्टिकृत तथ्याङ्क विवरणको उपलब्धताका आधारमा विपद् जोखिम स्थिति सम्बन्धी जानकारी अद्यावधिक गर्दै लगिने छ । यस योजनालाई हरेक वर्ष पुनरावलोकन गरी अद्यावधिक गरिनेछ ।

परिच्छेद २: शिक्षा क्षेत्रमा प्रकोप, सङ्कटासन्नता र जोखिम विश्लेषण

२.१ समग्र विपद् जोखिम

विगत वर्षहरुको तथ्याङ्कलाई हेर्दा गण्डकी प्रदेश विभिन्न विपद्जन्य घटनाहरुबाट प्रभावित भएको दखिन्छ । यस प्रदेशमा सामान्यतया वैशाख जेष्ठको महिनामा आगालागी, हावाहुरी, असार श्रावण भदौमा नदीकटान, डुवान, बाढी, महामारी, सर्पदंशको प्रकोप तथा असोज, पुष र माघमा हिमपात, फागुन र चैत्रमा हावाहुरी, खडेरी, असिना जस्ता विपद्का घटनाहरू हुने गर्दछन । अधिकांश घरहरू कमजोर भौतिक सामाग्री प्रयोग, उपयक्त निर्माण स्थलको छनौट र प्राविधिक परामर्श बिना निर्माण गरिएका कारण पहिरो, बाढी, आगलागी र हावाहुरीका कारण जोखिम अवस्थामा रहेका छन् । जलवायू परिवर्तनका कारण यस प्रदेशका जिल्लाहरु पनि प्रभावित हुने गरेका छन । यसैगरी शहरी क्षेत्रका भवनहरू भूकम्प प्रतिरोधी नभएका कारण भूकम्पीय जोखिममा पनि रहेका छन ।

अभिलेख अनुसार विसं २०६८ देखि २०७८ को अवधिमा गण्डकी प्रदेशका ११ जिल्लामा २० प्रकारका विपद्जन्य घटना २,४५४ पटक भएको देखिन्छ । प्रकोपका घटनाको सङ्ख्याका आधारमा यस अवधिमा सबभन्दा बाढी आगलागीका १,११७ घटना, दोस्रोमा पहिरोका ५१९ घटना, तेस्रोमा चट्याङका २५२ घटना, बाढीका १५९ घटना भएको देखिन्छ । यसका साथै भूकम्प, भीषण वर्षा, हावाहुरी, लेक लाग्ने, वन्यजन्तुको आक्रमण, आगलागी, डुङ्गा दुर्घटना, आँधी, हिमआँधी, कीटपतङ्ग, सलह, बालीनाली विनाश, हिमपहिरोलगायतका विपद्जन्य घटना भएका छन् । विपद्का कारण प्रभावित भएका परिवारहरूको सङ्ख्या ४०४४ रहेको छ ।जस्मा १,१९८ मानिसको मृत्यु, २,२३१ मानिस घाइते भएको र प्रत्यक्ष रूपमा १ अर्ब ५२ करोड ५९ लाख ७१ हजार ८ सय ६ रुपैयाँ बराबर आर्थिक क्षति भएको छ । **Source: DRR portal**

२.२ प्रकोपको स्तरिकरण

यस प्रदेशमा मुख्य गरी १४ वटा प्रकोपको पहिचान गरी स्तरीकरण गरिएको छ ।

प्रकोप	**भूकम्प**	**बाढी पहिरो**	**आगलागी**	**सडक दुर्घटना**	**जंगली जनावर आतांक**	**हावाहुरी**	**असिना**	**चटयाङ्ग**	**हिमपात**	**डुवान**	**खडेरी**	**महामारी**	**शीतलहर**	**जमिन भासिने**
भूकम्प		बाढी पहिरो	आगलागी	सडक दुर्घटना	जंगली जनावर आतांक	हावाहुरी	असिना	चटयाङ्ग	हिमपात	डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
बाढी पहिरो			आगलागी	सडक दुर्घटना	जंगली जनावर आतांक	हावाहुरी	असिना	चटयाङ्ग	हिमपात	डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
आगलागी				सडक दुर्घटना	जंगली जनावर आतांक	हावाहुरी	असिना	चटयाङ्ग	हिमपात	डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
सडक दुर्घटना					जंगली जनावर आतांक	हावाहुरी	असिना	चटयाङ्ग	हिमपात	डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
जंगली जनावर आतांक						हावाहुरी	असिना	चटयाङ्ग	हिमपात	डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
हावाहुरी							असिना	चटयाङ्ग	हिमपात	डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
असिना								चटयाङ्ग	हिमपात	डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
चटयाङ्ग									हिमपात	डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
हिमपात										डुवान	खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
डुवान											खडेरी	महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
खडेरी												महामारी	शीतलहर	जमिन भासिने
महामारी													शीतलहर	जमिन भासिने
शीतलहर													शीतलहर	जमिन भासिने
जमिन भासिने														जमिन भासिने
जम्मा	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४
स्तर	१४	१३	१२	११	१०	९	८	७	६	५	४	३	२	१

२.३ पात्रो

यस प्रदेशका हिमाली जिल्लाहरु मनाङ्ग र मुस्ताङ्गमा बढि जसो हिम पहिरो, हावाहुरी, चटयाङ्ग हुन्छ भने नवलपुरमा सितलहर, तनहुँ, लम्जुङ्गमा, जंगली जनावरको आतांक, कास्कीमा जमिन भासिने भने प्राय सबै जिल्लाहरु बाढी, आगलागी, खडेरी, भूकम्प, महामारी,सडक दुर्घटना, हावाहुरी चटयाङ जस्ता प्राकृतिक र मानव सृजित प्रकोपहरुवाट प्रभावित हुने गरेको अवस्था रहेको छ । प्रकोपहरुवाट प्रभावित यस प्रदेशको विपद् पुर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा गर्दा भूकम्पलाई पहिलो नम्वरमा र हालको अवस्थामा सबै जिल्लाहरुलाई कोभिड १९ ले प्रभाव पारेकोले त्यसलाई प्राथमिकताको आधारमा दोश्रो स्थानमा राखि अन्य प्रकोपहरुलाई क्रमश राखिएको छ ।

प्रकोप	बैशाख	जेष्ठ	असार	साउन	भद्रौ	असोज	कात्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फागुन	चैत्र
भूकम्प												
महामारी												
बाढी पहिरो												
आगलागी												
सडक दुर्घटना												
जंगली जनावर आतांक												
हावाहुरी												
असिना												
चटयाङ्ग												
हिमपात												
डुवान												
खडेरी												
शीतलहर												
जमिन भासिने												

२.४ विद्यालयको विपद् सङ्कटासन्नता

कमजोर भौतिक संरचना एवं विद्यालय भवन बाढी, पहिरोको जोखिमयुक्त स्थानमा हुनु, विद्यालय भवन तथा परिसरमा चट्याङ तथा आगलागी निरोधक प्रणालीको अभाव, उपयुक्त ढल निकासको अभाव, हावाहुरीको जोखिम रहेका क्षेत्रमा कमजोर छाना भएको भवन आदि कारणले धेरै विद्यालयहरू विभिन्न प्रकोपका हिसावले संवेदनशील अवस्थामा रहेका छन् । कमजोर बनोटकै कारण विक्रम सम्वत् २०७२ सालको भूकम्पमा ३५ हजार कक्षाकोठा भत्केका थिए । शिक्षाक्षेत्रको विश्लेषण (२०७८)[१] मा अझै पनि ६० प्रतिशत विद्यालयहरूमा सङ्कटासन्न भवन, संरचना रहेको उल्लेख छ । यी मध्ये पनि पहाडी र हिमाली क्षेत्रमा बढी छन् ।

प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षा र पूर्वप्राथमिक तह अन्तर्गत सिकाइ केन्द्रको विवरण तालिका २.१ मा रहेको छ ।

[१] MoEST, 2021. Nepal: Education Sector Analysis. Ministry of Education, Science and Technology. Kathmandu

तालिका २.१ प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षा र पूर्व प्राथमिक तह अन्तर्गत सिकाइ केन्द्र तथा विद्यार्थी र शिक्षकको विवरण

प्रदेश	प्रारम्भिक बाल विकास शिक्षा र पूर्व प्राथमिक सिकाइ केन्द्र			विद्यार्थी संख्या			अपाङ्गता भएका विद्यार्थीको संख्या	शिक्षक संख्या
	सामुदायिक	संस्थागत	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा		
गण्डकी	**३,६२८**	**५६८**	४,१९६	**४५,४५३**	**५४,१४८**	९९,६०१	**३०६**	६६२०
नेपाल	३०,५८७	६,५४३	३७,१३०	६०१,७१८	६८८,४३५	१,२९०,१५३	४१७५	५५,८६५

स्रोतः Flash I Report 2078

प्रदेशगत रूपमा विद्यालयहरूको विवरण तालिका २.२ मा रहेको छ ।

तालिका २.२ प्रदेशगत रूपमा विद्यालयको विवरण

प्रदेश	**विद्यालय संख्या**			**सामुदायिक विद्यालय भवन संख्या**	**संस्थागत विद्यालय भवन संख्या**	**कच्ची भवन (ढुङ्गा, माटो वा ईंटाको गारो, कच्ची छानो)**	**पक्की भवन (पक्की गारो र छत)**
	सामुदायिक	**संस्थागत**	**जम्मा**				
गण्डकी	३७२८	५९१	४३०९	१८६४०	१७७३		
नेपाल	२८,८३३	६७३३	३५६७४	१४४१६५	२०१९९		

स्रोतः Flash I Report 2078

२.५ विद्यार्थीको विवरण

विद्यार्थीको उमेरका साथै शारीरिक तथा मानसिक अवस्था अनुसार उनीहरूको विपद् सम्वेदनशीलता फरक पर्छ । कम उमेरका, अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरू तुलनात्मक रूपमा बढी सङ्कटासन्न हुन्छन् । उमेर तथा शारीरिक अवस्था अनुसार सार्वजनिक तथा निजी विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीको सारांश विवरण तालिका २.३ मा प्रस्तुत गरिएको छ । तालिकालाई हरेक वर्ष उपलब्ध हुने तथ्याङ्कका आधारमा अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।

तालिका २.३ तह, लिङ्ग, अपाङ्गताका आधारमा विद्यार्थीहरूको प्रदेशगत विवरण

प्रदेश	कक्षा १-८ सम्म			कक्षा ९ - १२ सम्म			अपाङ्गता भएका
	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	
गण्डकी	१९४०६२	२०७,००१	४०१,०६३	८७,००१	८१,९२७	१६८,९२८	२२१५
नेपाल	२६५६३२४	२,६८२,६२९	५,३३८,९५३	८९५,२६८	८४९,७६८	१,७४५,०३६	२३७४१

स्रोतः Flash I Report 2078

२.६ शिक्षकको विवरण

विपद् संवेदनशीलता वा उत्थानशील क्षमतामा शिक्षकको भूमिका महत्वपूर्ण हुन्छ । अर्कोतर्फ शिक्षक पनि विपद् सङ्कटासन्न हुन सक्छन् र विपद्बाट प्रभावित हुन सक्छन् । यसबाट समग्र पठनपाठनमा असर पर्न सक्छ । शैक्षिक तह अनुसार सार्वजनिक तथा निजी विद्यालयमा अध्यापनरत शिक्षकको सारांश विवरण तालिका २.३ मा प्रस्तुत गरिएको छ । यस तालिकालाई हरेक वर्ष उपलब्ध हुने तथ्याङ्कका आधारमा अद्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।

तालिका २.३ शिक्षकको प्रदेशगत विवरण

प्रदेश	कक्षा १-८ सम्म			कक्षा ९-१२ सम्म			तालिम प्राप्त शिक्षक संख्या*	अपाङ्गगता भएका शिक्षक संख्या
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा		
गण्डकी	१६,९२४	१६,४६६	३३,३९०	२,००३	७,४५१	९,४५४		
नेपाल	११३,५५४	१४३,६२३	२५७,१७७	१३,२११	५०,१८८	६३,३९९		

स्रोतः Flash I Report 2078 । *तालिम प्राप्त भन्नाले विद्यालय विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी सैद्धान्तिक तथा अभ्यासमूलक तालिम सम्झनुपर्छ।

परिच्छेद ३ः भूकम्पको परिदृश्य र पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

३.१ परिदृश्यः गोरखा भुकम्प २०७२

कुल २,४०० किलोमिटर लामो हिमालय भूखण्डको केन्द्रीय भागमा नेपाल करिब एक तिहाइ (८०० कि.मि.) भूभाग ओगटेर रहेको छ । ईण्डियन प्लेट र युरेशियन प्लेटहरुबीचको संघर्षणबाट बनेको यो क्षेत्र नव भूक्रियाशीलताको आधारमा भूकम्पीय जोखिमको दृष्टिकोणले संवेदनशील क्षेत्रमा पर्दछ । प्रतिवर्ष २ सेन्टिमिटरको दरले भारतीय प्लेट हिमालय मुनि घुस्दा सक्रिय दरारहरुमा तनाव-शक्ति सञ्चय भइरहेको हुँदा विगत मा झैं नेपालमा विनाशकारी भूकम्प जाने सम्भावनालाई नकार्न सकिंदैन । नेपालको भौगोलिक बनौट एवम् भूक्रियाशीलताको अवस्थाका साथै प्राग ऐतिहासिक भूकम्पहरुको अध्ययन अनुसन्धानहरुबाट भूकम्प पुनरावृत्तिको अवधि भू खण्ड अनुसार फरक फरक पाइएको छ । फलस्वरूप नेपालको हिमालय क्षेत्रमा अनियमित भूकम्पीय चक्र रहेको तथ्य प्राग ऐतिहासिक भूकम्पीय अध्ययनहरुले देखाएका छन् । साथै नेपालमा पाईएका सक्रिय दरारहरु मेन फ्रन्टल थ्रस्ट, मेन बाउण्डरी थ्रस्ट र दुई प्लेटहरु बीचको मेन हिमालयन थ्रस्ट भूकम्पीय दृष्टिकोणले बढी क्रियाशील रहेको पाइन्छ ।

वि. सं. २०७२ साल वैशाख १२ गते दिनको ११:५६ बजे गएको ७.६ रेक्टर स्केलको गोरखाको वारपाक केन्द्रविन्दू भएको भूकम्प वि. सं. १९९० सालको महाभूकम्प पछिको ठूलो एवम् विनाशकारी भूकम्प हो । यस भूकम्पले गोरखाको बारपाक र सो देखि पूर्व दोलखा सम्म करिब १४० किलोमिटरको क्षेत्रमा जमिन मुनि दरार उत्पन्न गरी ठूलो मानवीय र भौतिक क्षति गऱ्यो । भूकम्पको हाइपोसेन्टर सापेक्षित रूपमा कम गहिराइ (१५ कि.मि.) मा रहेकोले भूकम्पको कम्पन जमिनको सतहमा बढी नै हुन गयो । गोरखा भूकम्पको तीव्रताको मापन नेपालमा वैज्ञानिक तवरले विस्तृत रूपमा हुन सकेन । यद्यपि अमेरिकी भौगोलिक सर्भे प्रवेगको आधारमा तीव्रता उच्चतम सम्म पुगेको तथ्याङ्क प्रस्तुत गरेको छ। गोरखा भूकम्प २०७२ बाट मुलुकभरी स्वदेशी एवं विदेशी नागरिकहरुगरी जम्मा ८ हजार ९७० जनाको ज्यान गएको थियो भने १९५ जना बेपत्ता भएका थिए । मृत्यु हुने कुल व्यक्तिहरु मध्ये ५६ प्रतिशत महिला तथा ४४ प्रतिशत पुरुषहरु थियो । भूकम्पबाट प्रदेशभरमा ९,३५३ विद्यालयमा क्षति पुगेको थियो भने २२,४०१ कक्षा कोठाहरु पूर्णरुपमा र १४,०२४ कक्षा कोठाहरु आँशिकरुपमा क्षतिग्रस्त भएका थिए । ४,७७३ शौचालय १,५६८ खानेपानी धारा १,४५९ कम्पाउण्ड वालमा क्षति पुगेको थियो । सो भूकम्पमा ६७ जना शिक्षक र १,२८८ जना विद्यार्थीको मृत्यु भएको थियो । सो भूकम्पले यो प्रदेशका विद्यालयहरुमा पनि धेरै असर गरेको थियो । कमसेकम ३५ दिनसम्म विद्यालय बन्द भई शैक्षिक क्रियाकलापहरु अबरुद्ध भएका थिए । यो भूकम्प गएको समय बिदाको दिन भएकाले विद्यालय बन्द भएको र दोस्रो भूकम्पमा पहिलो भूकम्पको कारण विद्यालय बन्द रहेकोले मानवीय क्षतिको हिसाबले नराम्रो प्रभाव पर्नबाट जोगिएको थियो। यसरी भूकम्प नेपालकै लागि प्रमुख प्रकोप भएकोले यसलाई १ नं को प्रकोप मानेर योजना बनाउनु पर्ने नेपाल सरकारको दस्तावेजले निर्देश गरेको छ।

(स्रोत —गोरखा भूकम्प अनुभव र सिकाई, नेपाल सरकार, गृह मन्त्रालय,विपद् व्यवस्थापन महाशाखा)

भूकम्प मापन केन्द्रका अनुसार नेपालमा ४ रेक्टरस्केल र सो भन्दा कम म्याग्निच्युडका दैनिक करिव १०० वटा भूकम्प जाने गरेका छन् । नेपालमा यस्ता भूकम्प लाखौं वर्ष देखि जाँदै आएका र अझैं लाखौं करोडौं वर्ष सम्म जाने भएकोले यसबाट हुने जोखिम न्यूनीकरण र पूर्वतयारी गर्नु नै मात्र उपयुक्त विकल्प हो ।

तालिका ३.१ २०७२ सालको भूकम्पबाट घर, भवनमा भएको क्षति विवरण (DG = Damage Grade)

प्रदेश	क्षतिको स्तर				
	सामान्य (DG1)	मध्यम (DG2)	व्यापक (DG3)	पूर्ण क्षति (DG4)	पुरै भत्केको (DG5)
गण्डकी	६,८२९	१६,८११	३१,८६५	४४०,७९८	७५,८८५

३.२ भूकम्पबाट शिक्षा क्षेत्रमा पर्नसक्ने असर

यस प्रदेशमा वालविकास केन्द्र, आधारभुत १-८ र माध्यमिक ९-१२ तह सम्मका जम्मा विद्यार्थी ६६९,५९२ जना मध्ये २०७२ सालको र २०४५ को भुकम्पको प्रभावलाई विष्लेषण गर्दा यस प्रदेशमा विगतको जत्रै भुकम्प गएको अवस्थामा करिव एक तिहाई विद्यालय मा क्षति हुनुका साथै करिव ३३ प्रतिशत अर्थात २२०,९६५ जना विद्यार्थीलाई शैक्षिक सामग्री सहायता आवश्यक पर्ने अनुमान छ । भूकम्पका कारण विद्यार्थी, कर्मचारी, अभिभावकहरूमा मानसिक आघात पर्नसक्ने छ । विपद् प्रतिकार्यमा अस्थायी सिकाइ केन्द्रको स्थापना, शैक्षिक सामग्रीको वितरण र बालबालिका, अभिभावक र शिक्षकहरूलाई मनोसामाजिक सहयोग उपलब्ध गराउनु प्रमुख प्राथमिकता हुनु पर्नेछ । २०७२ सालको भूकम्पबाट शिक्षा क्षेत्रमा २७।४६ प्रतिशत प्रभावित भएको हुनाले २०७२ सालको बरावर भूकम्प आएमा निम्न अनुसार अनुमान गरिएको छ ।

प्रभावित तह	जम्मा विद्यार्थी संख्या	जम्मा प्रभावित हुन सक्ने विद्यार्थी संख्या	अपाङ्गता भएका विद्यार्थीको हालको संख्या	विद्यालय संख्या	प्रतिशत	कैफियत
इसिडि वा वालविकास केन्द्र	९९,६०१	२७,३५०	३०६	४१९६	२७।४६	
आधारभुत १-८	४०१,०६३	११०,१३२	२२१५	२१८१	२७।४६	
माध्यमिक ९-१२	१६८,९२८	४६,३८७		१३२३	२७।४६	
जम्मा	६६९,५९२	१८३,८६९	२,५२१	७७००	२७।४६	

३.३ भूकम्पको प्रतिकार्य रणनीति

विपद् प्रतिकार्य गर्न विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि प्रदेश शिक्षा समूह परिचालित हुनेछ । यस शिलशिलामा सम्बन्धित गाउँ/नगरपालिकाको शिक्षा समूह र अन्य विषयक्षेत्रका समूहसँग आवश्यक समन्वय र तालमेल गरी कार्यसञ्चालन गरिनेछ। प्रदेश शिक्षा समूहका मुख्य रणनीतिक क्रियाकलापहरू निम्न बमोजिम हुनेछन् ।

(१) प्रभावित क्षेत्रका विद्यालयको द्रुत लेखाजोखा गरी क्षतिको मूल्याङ्कन गर्ने र विद्यालय भवनलाई सुरक्षित र असुरक्षित वर्गमा छुट्याउने,
(२) शैक्षिक सामग्रीमा भएको क्षति र पठनपाठन निरन्तर गर्न चाहिने शैक्षिक सामग्रीको लेखाजोखा गर्ने,
(३) सुरक्षित स्थानमा आवश्यक आधारभुत सेवा सुविधा सहितका अपाङ्गता भएका बालबालिका र किशोरकिशोरी समेतलाई उपयुक्त हुने गरी अस्थायी कक्षाकोठा (Temporary Classrooms) वा अस्थायी सिकाइ केन्द्र वा अनलाइन सिकाइ केन्द्र वा भर्चुअल कक्षा स्थापना गर्ने,
(४) आपत्कालीन शैक्षिक सामग्री वितरण गर्ने,
(५) शिक्षक तथा सहजकर्तालाई आवश्यक अनुशिक्षण र परामर्श प्रदान गर्ने,
(६) विद्यालय र पठनपाठन सञ्चालन गर्न समुदाय परिचालन गर्ने,
(७) शिक्षाक्षेत्रको मानवीय सहयाता र आपत्कालीन पठनपाठन र सिकाइ सञ्चालनमा अन्तर्राष्ट्रिय न्यूनतम मापदण्ड (Inter Agency Network for Education in Emergencies – INEE Standards) पालना गर्ने, गराउने,
(८) प्रभावित परिवारहरूको मानवीय आवश्यकता परिपूर्ति साथै बालबालिकाको संरक्षण, सरसफाइ, सरसामान, आश्रय, स्वास्थ्य र पोषण जस्ता साझा सरोकारका सवाल सम्बोधन गर्न सम्बन्धित क्लस्टरहरूसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने,
(९) भूकम्प पछिको समय अवधिमा (० देखि ३-६-१२-२४-७२ घण्टा, ७२ घण्टा-२ हप्ता, २ हप्ता- ३ महिना आदि) क्रमशः गर्नुपर्ने क्रियाकलाप र समूहका सदस्यको जिम्मेवारी निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्ने,
(१०) मानवीय सहायता परिचालन र शैक्षिक सामग्री आपूर्ति गर्दा यथोचितरूपमा सामग्री, नगद, प्रविधि तथा अन्य उपाय अवलम्बन गर्ने र
(११) मानवीय सहायतामा भिजिविलिटि सम्बन्धी सहमति भएको मापदण्ड लागु गर्ने।

३.४ भूकम्पको सामना गर्न आवश्यक र विद्यमान क्षमता विश्लेषण

(क) आवश्यक क्षमता

तालिका ३.३ आवश्यकताको विवरण (भूकम्प परिदृश्यका लागि)

क्र.सं.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	परिमाण	कैफियत
क	*जनशक्ति*	*संख्या*		*...को मापदण्ड अनुसार*
१	तालिमप्राप्त उद्धारकर्मी, शिक्षक टोली	संख्या	२०००	हरेक विद्यालयमा एक टोली (शिक्षक, कर्मचारी र विद्यार्थी), प्रति टोली ६ जना

क्र.सं.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	परिमाण	कैफियत
२	क्षति र आवश्यकता मूल्याङ्कन गर्नको लागि दक्ष (इरा) टोली	संख्या	५०	प्रति टोली २ जनाका दरले २००० विद्यालयका लागि (प्रति स्थानीय तह औसतमा ४० विद्यालयको लागि १ टोली)
३	आपत्कालीन अवस्थामा पठनपाठन गराउन तालिम प्राप्त शिक्षक	संख्या	२०००	प्रति विद्यालय एक जना विपद् सम्पर्क शिक्षक
ख	*सामग्री तथा प्रविधि औंजार*			
१	ECD किट	संख्या	६८०	४० विद्यार्थी बराबर १ इसिडि किट, प्रति केन्द्र एक (न्युनतम) ४१९६ केन्द्र
२	स्कूल किट परिदृष्य अनुसार	संख्या	२०००	प्रति विद्यालय एक (न्युनतम)।
३	शिक्षक किट (आधारभुत)	संख्या	२७५०	प्रति ४० विद्यार्थी एक शिक्षक/कक्षा किट ।
	शिक्षक किट (माध्यमिक)	संख्या	११६०	प्रति ४० विद्यार्थी एक शिक्षक/कक्षा किट ।
४	विद्यार्थी किट (आधारभूत तह)	संख्या	११०१३२	प्रति विद्यार्थी एक किट
५	विद्यार्थी किट (माध्यमिक तह)	संख्या	४६३८७	प्रति विद्यार्थी एक किट
६	सबै तहका विद्यार्थी, शिक्षक तथा सम्बन्धित निकायका लागि दूर शिक्षा प्रविधि सेट	संख्या	४,०००	न्युनतम २ सेट प्रति विद्यालय आँकलन गरिएको
७	किशोरी किट	संख्या	२३८९०	माध्यमिक तहका कूल किशोरी संख्याको २७%
८	अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि सामग्री	सेट	२५२१	
९	मनोरञ्जन किट	सेट	२०००	प्रति विद्यालयमा कम्तिमा १ सेट
१०	पाठ्यपुस्तक (१-८)	सेट	२०००००	हरेक विद्यालयमा प्रति कक्षा १० सेटका दरले
११	पाठ्यपुस्तक (९-१२)	सेट	१०००००	हरेक विद्यालयमा प्रति कक्षा ५ सेटका दरले

क्र.सं.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	परिमाण	कैफियत
ग	*आधारभुत भौतिक संरचना र सामग्री*			
१	सुरक्षित खुलास्थल	संख्या	२०००	परिदृष्य अनुसार सवै विद्यालयमा
२	अस्थायी सिकाइ केन्द्रका लागि निर्माण सामग्री (कक्षाकोठा)	सेट	१२०००	परिदृष्य अनुसार
३	कार्यालय कोठा	सेट	१२०००	परिदृष्य अनुसार
४	शौचालय (अपाङ्ग-मैत्री)	सेट	४०००	छात्र छात्राका लागि बेग्लाबेग्लै
५	खानेपानी (अपाङ्ग-मैत्री)	सेट	२०००	सवै प्रभावित विद्यालयमा
घ	*लागत रकम*			
१	पूर्वतयारीका लागि आवश्यक रकम	रू.	१ करोड	भूकम्पको अनुमानका आधारमा राखिएको
२	प्रतिकार्यका लागि आवश्यक रकम	रू.	२५ करोड	भूकम्पको अनुमानका आधारमा राखिएको
	जम्मा लागत रकम	रू.	२५ करोड	भूकम्पको अनुमानका आधारमा राखिएको
	स्थानीय तह तथा प्रदेशबाट उपलब्ध हुने रकम	रू.		६०% अनुमानित
	संघबाट परिपूर्ति गर्नुपर्ने रकम	रू.		४०% अनुमानित
ङ	*संस्थागत संरचना*			
१	विपद् व्यवस्थापन समिति	संख्या	८५	हरेक स्थानीय तहमा
२	उद्धार टोली	संख्या	२०००	हरेक विद्यालयमा
३	अन्य कार्यदल	संख्या		

(ख) उपलब्ध र अपुग क्षमता

तालिका ३.४ विद्यमान स्थिति र भूकम्प प्रतिकार्य गर्न अपुग हुने क्षमताको सारांश विवरण

क्र.स.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	आवश्यक परिमाण	उपलब्ध परिमाण			जम्मा उपलब्ध परिमाण	अपुग परिमाण	कैफियत
				संघीय तह	प्रदेश तह	स्थानीय तह			
क	जनशक्ति								
१	तालिमप्राप्त उद्धारकर्मी, शिक्षक टोली	संख्या	२०००					२०००	
२	क्षति र आवश्यकता मूल्याङ्कन गर्नको लागि दक्ष (इरा) टोली	संख्या	५०					५०	
३	सङ्कटकालीन कार्य सञ्चालन गर्न सहयोग गर्न समन्वय टोली	संख्या	११					११	प्रत्येक जिल्लामा
ख	सामग्री, प्रविधि, औजार								
१	ECD किट	संख्या	६८०					६८०	
२	स्कूल किट	संख्या	२०००					२०००	
३	शिक्षक किट	संख्या	३९१०					३९१०	
४	विद्यार्थी किट (आधारभूत तह)	संख्या	११०१३२					११०१३२	
५	विद्यार्थी किट (माध्यमिक तह)	संख्या	४६३८७					४६३८७	

६	सबै तहका विद्यार्थी, शिक्षक तथा सम्बन्धित निकायका लागि दूर शिक्षा प्रविधि सेट	संख्या	४,०००					४,०००	
७	किशोरी किट	संख्या	२३८९०					२३८९०	माध्यमिक तहका कूल किशोरी संख्याको २७%
८	अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि सामग्री	सेट	२५२१					२५२१	
९	मनोरञ्जन किट	सेट	२०००					२०००	
१०	पाठ्यपुस्तक (१-५)	सेट	२०००					२०००	
११	पाठ्यपुस्तक (६-१०)	सेट	२०००					२०००	
१२	पाठ्यपुस्तक (१०-१२)	सेट	२०००					२०००	
ग	**आधारभुत भौतिक संरचना र सामग्री**								
१	सुरक्षित खुलास्थल	संख्या	२०००					२०००	
२	अस्थायी सिकाइ केन्द्र निर्माण सामग्री	सेट	४१९६					४१९६	
३	कार्यालय कोठा	सेट	२०००					२०००	
४	शौचालय	सेट	४०००					४०००	
५	खानेपानी	सेट	२०००					२०००	

६	सुरक्षित कक्षा सञ्चालन प्रविधि		२०००					२०००	
घ	**लागत रकम**								
१	पूर्वतयारीका लागि आवश्यक रकम	रू.	१ करोड					१ करोड	
२	प्रतिकार्यका लागि आवश्यक रकम	रू.	५० करोड					५० करोड	
ङ	**संस्थागत संरचना**								
१	विपद् व्यवस्थापन समिति	संख्या							
२	उद्धार टोली	संख्या	२०००					२०००	
३	अन्य कार्यदल	संख्या							

३.५ भूकम्प परिदृश्यका लागि शिक्षा क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

३.५.१ आधारभुत र सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना (General Preparedness)

तालिका ३.५ आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
जनशक्ति व्यवस्थापन					
तालिम प्राप्त जनशक्तिको रोष्टर अद्यावधिक गर्ने	१ डाटावेस	पोखरा	हरेक वर्ष	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
सबै तहका लागि "आपत्कालीन शिक्षा तालिम" EiE Training का लागि पाठ्यक्रम तथा तालिम म्यानुअल तयार गर्ने	१ पाठ्यक्रम	पोखरा	आव २०७९/८०	समूह नेतृत्व,	३ लाख
पाठ्यक्रम विकास केन्द्रसँग समन्वय गरी तालिम सामग्री, पुस्तिकाको भण्डारण गर्ने र विधि तयार गरी स्रोत व्यक्ति तथा सम्बन्धित निकायमा वितरण गर्ने	आवश्यकताको लेखाजोखा गर्ने	प्रदेशभर	आव २०७९/८०	समूह नेतृत्वले शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र सँग समन्वय गरेर	
इरा, मिरा विषयमा प्रदेशमा १, जिल्ला ११ र स्थानीय तहहरुको लागि ८५स्थानमा तालिम सञ्चालन गर्ने	८५	प्रदेशभर	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
प्रदेश शिक्षा समूह सदस्यका कर्मचारीहरूलाई अनुशिक्षण, प्रशिक्षण सञ्चालन गर्ने	१	पोखरा	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
विद्यालय सुरक्षा सम्बन्धी तालिम सञ्चालन गर्ने	८५	प्रदेशभर	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
सूचना व्यवस्थापन अधिकृत (IMO) लाई तथ्याङ्क सङ्कलन, विश्लेषण गर्न र को, कहाँ, के गर्दैछ (4Ws) सम्बन्धी रिपोर्टिङ गर्न तालिम दिने	११	जिल्ला जिल्लामा	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व र सदस्यहरू	
भौतिक संरचना क्षतिको मूल्याङ्कन गर्न इन्जिनियरलाई तालिम दिने र मूल्याङ्कन फारामहरू, अनलाइन एप तयार गरिराख्ने ।	११	प्रदेश राजधानी/ संघले आयोजना गरेकोमा सहभागी हुने		समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति (११) र स्थानीय तहमा (८५) भूकम्पको लागि शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्न समन्वय तथा सहजीकरण र आवश्यक सहयोग गर्ने	९६	प्रदेशभर	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
शिक्षा क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाको विवरण सङ्कलन तथा अद्यावधिक गर्ने	१	प्रदेशभर	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
सञ्चार वृक्ष तथा सूचना सङ्कलन संयन्त्र तयार वा अद्यावधिक गर्ने	१	पोखरा	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
सूचना सङ्कलन तथा व्यवस्थापनलाई तयारी हालतमा राख्ने	१	पोखरा	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
इरा, मिरा फारामहरू छपाइ गर्ने वा मोवाइल एपमा फाराम भरी विद्युतीय माध्यमबाट तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न सकिने गरी तयार गर्ने	१	प्रदेशभर, अनलाइन	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
जनप्रतिनिधि र समाजका अगुवाहरूलाई अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	८५	स्थानीय तहहरू	हरेक वर्ष क्रमशः	नेतृत्व, सहनेतृत्व	
स्रोत परिचालन					
सरकारी, युएन, गैसस, निजी क्षेत्रमा आपत्कालीन शिक्षाका लागि बजेट विनियोजन गर्न पैरवी गर्ने	आवश्यकता अनुसार	पोखरा	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
आवश्यकता पर्दा तत्काल पेश गर्न र प्रयोग गर्न सकिने गरी नमुना CERF, FLASH APPEAL र रणनीतिक प्रतिकार्य योजनाको फारामहरू तयार गरिराख्ने ।	१	अनलाइन	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
भूकम्प र बाढीको पूर्वतयारी विद्यालय सुरक्षा योजनामा समावेश गर्ने गराउने	१	पोखरा	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व	
ज्ञान व्यवस्थापन प्रणाली स्थापना गर्ने	१	प्रदेशभर, अनलाइन	हरेक वर्ष	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
शिक्षा फ्लास प्रतिवेदन सहजै प्राप्त गरी प्रयोग गरी राख्ने	१	अनलाइन	हरेक वर्ष	समूह नेतृत्व	
समुदाय परिचालन					
गाउँ/नगरपालिकालाई समुदाय/विद्यालय सञ्चालक समिति/पिटिए परिचालन गर्न विधि, प्रणाली बनाउन सघाउने	हरेक विद्यालय/ स्थानीय तह	प्रदेशभर	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
अस्थायी कक्षाकोठा स्थापना र विस्थापितहरूलाई अस्थायी आश्रय बनाउन बैकल्पिक ठाउँ पत्ता लगाउने	हरेक स्थानीय तह	प्रदेशभर	हरेक वर्ष क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
विद्यालय सुरक्षा तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण, भग्नावशेष सफा गर्न र अस्थायी कक्षाकोठाको सञ्चालन तथा मर्मतसम्भार गर्न समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	प्रदेशभर	हरेक वर्ष	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
शैक्षिक तथा अन्य सामग्री र उपकरण व्यवस्थापन					
आवश्यक परिमाणमा शैक्षिक सामग्रीको व्यवस्था, भण्डारण गर्ने (आवश्यकता र अपुगको विश्लेषणका आधारमा)	पायक पर्ने स्थानमा	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
वास (WASH), आवास तथा बन्दोबस्ती क्लस्टर सँग समन्वय गरी विद्यालयका लागि आवश्यक पर्ने आपत्कालीन खानेपानी, सरसफाईका सामग्रीहरु भए नभएको सुनिश्चित गर्ने र आवश्यकता अनुसार भण्डार गर्ने ।	पायक पर्ने स्थानमा	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
इसिडि किट खरिद गरी प्रदेश स्तरको भण्डार गृहमा भण्डारण गर्ने र क्लस्टर सदस्यहरुलाई भण्डारण गर्न लगाउने ।	पायक पर्ने स्थानमा	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
विद्यार्थी किट खरिद गरी प्रदेश स्तरको भण्डार गृहमा भण्डारण गर्ने र क्लस्टर सदस्यहरुलाई भण्डारण गर्न लगाउने ।	पायक पर्ने स्थानमा	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
मनोरञ्जनात्मक किट खरिद गरी प्रदेश स्तरको भण्डार गृहमा भण्डारण गर्ने र क्लस्टर सदस्यहरुलाई भण्डारण गर्न लगाउने ।	पायक पर्ने स्थानमा	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
सेल्टर किट खरिद गरी प्रदेश स्तरको भण्डार गृहमा भण्डारण गर्ने र क्लस्टर सदस्यहरुलाई भण्डारण गर्न लगाउने ।	पायक पर्ने स्थानमा	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
तारपोलिन सिट खरिद गरी प्रदेश स्तरको भण्डार गृहमा भण्डारण गर्ने र क्लस्टर सदस्यहरुलाई भण्डारण गर्न लगाउने ।	पायक पर्ने स्थानमा	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
आवश्यक पर्ने स्टेशनरीहरु खरिद गरी प्रदेश स्तरको भण्डार गृहमा भण्डारण गर्ने र सदस्यहरुलाई भण्डारण गर्न लगाउने।	पायक पर्ने स्थानमा	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
सबै विद्यालयलाई शिक्षण सामग्रीहरू सुरक्षित ठाउँमा राख्न अनुरोध गर्ने ।	सबै विद्यालय	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व	
विपद्को समयमा अपनाउनुपर्ने सावधानी र सुरक्षाका उपाय तथा अनुशासनका बारेमा विद्यार्थीलाई सचेत गर्ने तथा सो को लागि समन्वय गर्ने ।	सबै विद्यालय	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व र समूह सदस्यहरू	
विपद्को समयमा पठनपाठन निरन्तर गर्न आवश्यक तयारी गर्ने र समन्वय गर्ने ।	सबै विद्यालय र स्थानीय तह	प्रदेशभरका स्थानीय तह	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
आपत्कालीन शिक्षाका लागि स्थानीय तहमा पहुँच हुने गरी आवश्यक सामग्रीको पूर्वभण्डारण गर्ने साथै व्यवस्था मिलाउने	पायक पर्ने स्थानमा	पहिचान गरिएका स्थानमा	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
आपत्कालीन सामग्री आपूर्तिका लागि उपयुक्त व्यवसायीसँग अनुबन्ध करार गर्ने	आवश्यकता अनुसार	उपयुक्त अनुसार प्रदेशभरका लागि	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
आपत्कालीन अवस्थामा प्रतिकार्यकालागि चाहिने सामग्री, औजार, प्रविधि रणनीतिक स्थानमा भण्डारण गर्ने ।	आवश्यकता अनुसार	पहिचान गरिएका रणनीतिक स्थानमा	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	१० करोड
स्थानीय तह साथै अन्य समूहसँग समन्वय र सहकार्य गरी राहतमा नगद वितरण गर्ने कार्यविधि तयार गर्ने ।	१	प्रदेश तथा स्थानीय तहमा	आगामी आ.व. भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	१० लाख
वन्दोवस्ती समूहसँग समन्वय गरी सम्भावित विपद् प्रभावित जिल्लामा आपत्कालीन शिक्षाका सामग्रीहरू ढुवानी गर्न व्यवस्था गर्ने।	१	पहिचान गरिएका रणनीतिक स्थानमा	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
प्रदेश तथा स्थानीय तहसँग परामर्श, समन्वय र सहकार्य गरी अस्थायी कक्षाको डिजाइन र कक्षा सञ्चालन कार्यविधि तयार गर्ने	१	प्रदेश र स्थानीय तह	आ.व. २०७९/८०	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	१० लाख
आपत्कालीन अवस्थामा पठनपाठन सामग्री (किताब, कापि, कलम आदि) वितरण सम्बन्धी कार्यविधि तयार गर्ने	१	प्रदेश तहमा	आ.व. २०७९/८०	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	५ लाख
आपत्कालीन शिक्षा सामग्री वितरणको कार्यविधि, मापदण्ड र वितरण फारामहरू तयार गर्ने	१	प्रदेश तहमा	आ.व. २०७९/८०	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	५ लाख
प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय तह शिक्षा समूह नेतृत्वलाई सञ्चारको लागि भरपर्दो प्रविधि, औजारको व्यवस्था गर्ने (स्याटेलाइट फोन, ट्याबलेट, वायरलेस सेट आदि)	११+८५=९६	प्रदेश भर सबै तहमा पहल गर्ने	आ.व. २०७९/८० र क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	२ करोड
प्रतिकार्यका लागि आवश्यक सामग्रीहरुको व्यवस्थापनका लागि व्यापारीहरुको सूची तयार गर्न लगाई विपद्को	१	प्रदेश तहमा	आ.व. २०७९/८०	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	१५ लाख

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
समयमा सामग्री उपलब्ध गराउन सम्झौता गर्ने (Stand by agreement)।					
विद्यालयहरूमा सचेतना					
भूकम्पीय सुरक्षा सम्बन्धी विद्यार्थीहरू र शिक्षकका लागि सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	३६५ दिन	प्रदेशभरका विद्यालयहरू	निरन्तर	नेतृत्व, सहनेतृत्व	
भूकम्पीय सुरक्षा सम्बन्धी विद्यार्थीहरू र शिक्षकका लागि सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । भूकम्प सम्बन्धी कृत्रिम घटना अभ्यास गरे नगरेको सुनिश्चित गर्ने र आवश्यक परे सहयोग गर्ने ।	निरन्तर	प्रदेशभरका सबै विद्यालयहरू	निरन्तर	नेतृत्व, सहनेतृत्व	७ करोड
विद्यालयमा आपत्कालीन अवस्थाका लागि अभिमुखीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धिका लागि जिल्लागत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	११	जिल्ला तहमा	निरन्तर	नेतृत्व, सहनेतृत्व	१५ लाख
सबै विद्यालयहरुमा शैक्षिक निरन्तरता योजना तयार गर्न लगाई सोही अनुसार तयारीमा रहन सहयोग गर्ने ।	सबै विद्यालय	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
बालबालिकाहरुको लागि प्राथमिक उपचार तालिम दिन सहयोग गर्ने र प्राथमिक उपचारका सामग्रीहरु भए नभएको सुनिश्चित गर्ने	सबै विद्यालय	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
पूर्वतयारी अनुसार कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने जस्तैः आपत्कालीन निकास मार्ग, सुरक्षित भेला हुने स्थान, ड्रप, कभर र होल्ड अभ्यास, झ्याल ढोका बाहिर खुल्ने गरी वनाइएको, टेबल बेन्च छुट्टिने गरी बनाइएको, प्राथमिक उपचार तालिम र सामग्री आदि	सबै विद्यालय	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व र समूह सदस्यहरू	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
विपद्को समयमा बालबालिकाहरुको पारिवारिक पुनर्मिलनका लागि योजना तयार गर्न लगाउने ।	सबै विद्यालय	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
विद्यार्थी भर्ना तथा विपद् जोखिम परिवेश अनुरूप यस योजनालाई हरेक वर्ष पुनरावलोकन तथा सामयिक रुपले अद्यावधिक गर्ने	१	पोखरा	हरेक वर्ष जेठ मसान्त भित्र	नेतृत्व, सहनेतृत्व	५ लाख

३.५.२ सामान्य पूर्वतयारी योजना कार्यान्वयन गर्न स्रोत व्यवस्थापन

अपुग क्षमता पुरा गर्न नेतृत्व र सहनेतृत्वले अग्रसरता लिई समूहका सदस्यहरूले सामान्य तवरले पुरा गर्न सकिने सम्मको विवरण तालिका ३.६ मा उल्लेख गरिएको छ । तत्काल पुरा गर्न सकिने अवस्था नदेखिएको हकमा सम्बन्धित संस्थाले आफ्नो माथिल्लो निकाय साथै सम्भावित दातासमक्ष प्रस्तावना पेश गरी अनुरोध गर्न तथा विपद् घटना हुना साथ तत्काल परिस्थितिको लेखाजोखा गरी सदस्यहरूले आपसी समन्वय गरी बाह्य सहयोगको अपिल गर्ने रणनीतिक योजना तय गरिएको छ ।

अपुग स्रोतसाधन र क्षमताको परिपूर्ति देहाय बमोजिम गरिनेछः

(१) सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालयले वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट विनियोजन गर्ने,

(२) भैपरी आएमा शिक्षा मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रले अन्य प्रयोजनको लागि छुट्याएको स्रोतसाधन वा वार्षिक बजेट आपत्कालीन योजनामा उपयोग गर्न रकमान्तर गर्न माग गर्ने ।,

(३) आर्थिक तथा योजना मन्त्रालयले आवश्यक पर्ने कोषको लागि रकम निकासा गरी आवश्यक सामग्री, प्रविधि र अन्य स्रोतसाधन खरिद गरी भण्डारण गर्ने र उपयोग गर्ने,

(४) आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयसंग समन्वय गरी सामाजिक विकास मन्त्रालयले विपद् अवधिमा आवश्यक परेमा शिक्षा क्षेत्रको लागि सामग्री, औजार र सेवा तत्काल खरिद गर्न वा भाडामा लिन उपयुक्त आपूर्तिकर्ता, उद्योग व्यवसायीसँग प्रचलित कानुन बमोजिम अनुबन्ध करार गर्ने,

(५) विपद् व्यावस्थापनका लागि शैक्षिक कार्यक्रम तथा प्रदेश सरकार समानिकरण वजेटवाट विपद व्यिस्थापनको लागि विनियोजन गरिएको वजेटको उपयोग गर्ने ।

(६) सहनेतृत्वले आवश्यकता परिपूर्तिका लागि स्रोतसाधन जुटाउन पहल गर्ने,

(७) समूहका अन्य सदस्यले स्रोतसाधन जुटाउन पहल गर्ने,

(८) प्रदेश तथा स्थानीय तहमा क्षमता बढाउन पहल गर्ने र

(९) तालिम, अभ्यास गरी उपलब्ध जनशक्तिको दक्षाता अभिबृद्धि गर्ने ।

३.५.३ भूकम्पको प्रतिकार्य योजना

तालिका ३.६ भूकम्पको लागि प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा (परिदृष्य बमोजिम)				
विद्यालय सञ्चालन भैरहेको समयमा भूकम्प गएको अवस्थामा	प्रदेश शिक्षा समुहको आकस्मिक वैठक गरी तयारी गर्ने	सामाजिक विकास मन्त्रालय/ शिक्षा विकास निर्देशालय	समूह नेतृत्व	
	प्रदेश विपद् व्यस्थापन समितिको वैठकमा सहभागी हुने	प्रदेश पोखरा	समूह नेतृत्व तथा सहनेतृत्व	
	सूचना आदानप्रदान संयन्त्र मार्फत भूकम्प गएका क्षेत्रमा विद्यालयमा परेको असरको बारेमा जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्रबाट सामाजिक विकास मन्त्रालय शैक्षिक योजना तथा अनुसन्धान महाशाखामा	समूह नेतृत्व	२० हजार
	सवै जिल्लाहरुबाट प्रारम्भिक क्षतिको विवरण संकलन गर्ने (इरा फर्मेटको प्रयोग गर्ने तथा मोवाइल एप्सको प्रयोग गर्ने) ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय	समूह नेतृत्व तथा सहनेतृत्व,	
	प्रदेश र संघीय समूहको सहायता आवश्यक पर्ने क्षेत्र र परिमाण आँकलन गर्ने।	सामाजिक विकास मन्त्रालय	समूह नेतृत्व तथा सहनेतृत्व	१० हजार
	तत्काल उद्धार राहतका लागि स्थानीय, जिल्ला तथा प्रदेश समूह परिचालन गर्न सहजीकरण र समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व	
	प्रभावित क्षेत्रमा ईरा टोली परिचालन गर्न तयारी गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व तथा सहनेतृत्व	१५ लाख
	उपयुक्त सञ्चार माध्यमबाट विद्युत आदि आगलागी हुने स्रोतहरू बन्द गर्ने जस्ता अत्यावश्यक सूचनाहरू प्रवाह गर्ने	प्रभावित क्षेत्रका विद्यालय तथा समुदायमा	समूह नेतृत्व	३ लाख
	उद्धार गर्न बाह्य सहायता आवश्यक भए आन्तरिक मामिला तथा कून मन्त्रालय/ जिल्ला प्रशासन कार्यालयहरुसँग समन्वय गर्ने ।	प्रदेश र जिल्ला तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	यदि विद्यालय सञ्चालन भएको अवस्थामा भूकम्प आएमा सुरक्षा निकायसँग समन्वय गरी खोज तथा उद्धारका कार्य गर्न जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायसँग समन्वय गर्ने, उद्धार कार्यमा अपाङ्गता भएका विद्यार्थीहरुको विशेष ख्याल राख्न अनुरोध गर्ने	जिल्ला तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	जिल्ला शिक्षा तथा समन्वय इकाइ र स्थानीय तह शिक्षा इकाइ लाई परिचालन हुन तयारी हुन निर्देशन गर्ने ।	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय	समूह नेतृत्व	
	सुरक्षा निकायसँग समन्वयगरी खोज तथा उद्धारका कार्य गर्न जिल्ला स्थित सुरक्षा निकायसँग समन्वय गर्ने, उद्धार कार्यमा अपांगता भएका विद्यार्थीहरुको विशेष खयाल राख्न अनुरोध गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय	समूह नेतृत्व	
	बालबालिका तथा शिक्षकले भूकम्पको समय अवधी भर ड्रप, कभर, होल्डगरी भूकम्प पश्चात विद्यालयले तयार गरेको आपातकालिन निकास मार्ग प्रयोग गरेर बालबालिकाहरुलाई सुरक्षित स्थानमा लैजान सहयोग गर्ने	सामाजिक विकास मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय	समूह नेतृत्व	
	घाइते विद्यार्थी तथा शिक्षकहरुलाई प्राथमिक उपचार गर्न स्वास्थ्य क्लस्टरसँग समन्वय गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय	समूह नेतृत्व	१ लाख
	विद्यालयका महत्वपूर्ण कागजात र सामाग्रीहरु सुरक्षित स्थानमा लैजान सुरक्षा निकायसँग समन्वय गर्ने ।	सामाजिक विकास मन्त्रालय, शिक्षा विकास निर्देशनालय	समूह नेतृत्व	५० हजार
	समूहको बैठक बसेर अवस्थाको विश्लेषण गर्ने	सामाजिक विकास मन्त्रालय/ शिक्षा विकास निर्देशालय	समूह नेतृत्व तथा सहनेतृत्व	
	प्रभावित क्षेत्रमा ईरा टोली परिचालन गर्न तयारी गर्ने	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व तथा सहनेतृत्व	५ लाख

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	उपयुक्त सञ्चार माध्यमबाट विद्युत आदि आगलागी हुने स्रोतहरू बन्द गर्ने जस्ता अत्यावश्यक सूचनाहरू प्रवाह गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्रका विद्यालय तथा समुदायमा	समूह नेतृत्व	५० हजार
विद्यालय चलेको वा नचलेको अवस्थामा	भूकम्प गएका क्षेत्रमा विद्यालयमा परेको असरको बारेमा जानकारी लिने	जिल्ला शिक्षा तथा समन्वय इकाइ र स्थानीय तह शिक्षा इकाइ	समूह नेतृत्व	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	पोखरा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	विद्यालय, स्थानीय तह, जिल्लाबाट अवस्थाको थप जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्रबाट पर्देश शिक्षा समूहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	विद्यालय शिक्षक, कर्मचारी तथा विद्यार्थीहरूको अवस्थाको बारेमा जानकारी सङ्कलन गर्ने	जिल्ला शिक्षा तथा समन्वय इकाइ र स्थानीय तह शिक्षा इकाइ	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	अवस्था विश्लेषण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	पोखरा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	स्थानीय तहबाट माग भए प्रभावित क्षेत्रमा भ्रमण गर्ने	माग भएको स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने	स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखाबाट प्राप्त जानकारी विश्लेषण गर्ने	पोखरा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	सहायता आवश्यकताको विवरण, योजना बनाउने र अन्य संस्था सँग समन्वय गर्ने	प्रदेश तह पोखरा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
७२ घण्टा-२ हप्ता				
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (MIRA) गर्न समन्वय र सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	प्रदेश तह पोखरा	समुहका तोकिएका सम्पर्क व्यक्ति	
	प्रतिकार्यको अनुगमन गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	अनुगमन समिति	
	जनशक्ति तथा सामग्रीहरू सम्बन्धित विद्यालय, अस्थायी क्याम्पमा पठाउने	प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	समुदायमा बालबालिकाहरूलाई विद्यालय आउन/पठाउन सचेता तथा मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालन गर्न स्थानीय तहलाई सहयोग र समन्वय गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	आवश्यक वैकल्पिक प्रविधिको प्रयोग गरी पठनपाठन सुचारु गर्न गर्न प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई आवश्यक सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	लैङ्गिग मैत्री तथा अपाङ्गता मैत्री पठनपाठन सञ्चालन गर्न स्थानीय तहलाई सहयोग तथा समन्वय गर्ने	सम्बन्धित संघसंस्थाहरूलाई देशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	बालबालिकाको संरक्षण तथा सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन सुनिश्चत गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग र नेतृत्व गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा देशभरि	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	प्रदेश भरि जनचेतना जगाउँनको लागि विभिन्न सन्चार माध्यमको प्रयोग गर्ने			

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	खानेपानी तथा सरसफाई र अन्य र समुहहरु सँग समन्वय गर्ने जस्तैः विद्यालय, स्वास्थ्य, र भपोषणव्यवास्थापन			
२ हप्ता - ४ हप्ता				
	विद्यालय सञ्चालन निरन्तरता गर्न स्थानीय तह र विद्यालयलाई सहयोग गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	अस्थायी कक्षा इसिडि र अरु शैक्षिक क्रियाकलाप चलाउन सहयोग समन्वय गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	आवश्यक भए अनलाइन कक्षा चलाउन सहयोग गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	अनुगमन तथा स्थितिको विश्लेषण गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	आवश्यक भएका स्थानीय तह, विद्यालयमा नगद, सामग्री प्रवाह गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	जनशक्ति अपुग भएका ठाउँमा शिक्षक तथा अन्य सहायताकर्मी पठाउने	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
१ महिना-३ महिना				
	अस्थायी कक्षा र बालविकास केन्द्र (इसिडि) निरन्तर चलाउन सहयोग गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	बालबालिकाको संरक्षण तथा सुरक्षित वातावरणमा पठनपाठन सुनिश्चत गर्न आवश्यक समन्वय, सहयोग र नेतृत्व गर्ने	प्रभावित क्षेत्रमा देशभरि	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	आवश्यकता भए अलि पक्की संरचना भएका कक्षाकोठा बनाउन सहयोग, समन्वय गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, समूह सदस्य	
	परिदृष्यमा आँकलन गरे भन्दा विकराल स्थिति सृजना हुन गएमा परिस्थितिको विश्लेषण गरी आवश्यक योजना तयार गरी लागु गर्ने	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

३.५.४ भूकम्पको प्रतिकार्यमा लैङ्गिक, सामाजिक एवं समावेशिता र अपाङ्गता भएकाहरूको विशिष्ट आवश्यकताको सम्बोधन गर्न क्रियाकलाप र रणनीति

तालिका ३.७ भूकम्पको अवस्थामा विशिष्ट आवश्यकताका लागि योजना

क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
लैङ्गिक अनुकुल, वालमैत्रि र अपाङ्ग-मैत्री भौतिक संरचना निर्माण तथा सञ्चालन गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, समूह सदस्य	
अपाङ्ता भएका विद्यार्थी अनुकूल हुनेगरी सिकाइ वातावरण तयार गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, समूह सदस्य	
अपाङ्ता भएका विद्यार्थीका लागि पाठ्य तथा सिकाइ सामग्री उपलब्ध गराउन समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, समूह सदस्य	
अपाङ्ता भएका विद्यार्थीका लागि विद्यालय सम्मको सहज पहुँच सुनिश्चित गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, समूह सदस्य	

३.५.५ सञ्चार तथा पैरवी योजना

पूर्वतयारी चरणमा सञ्चार तथा पैरवी

क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
भूकम्पीय सुरक्षा सम्बन्धी सन्देश तथा कार्यक्रमहरू निर्माण तथा प्रकाशन प्रसारण गर्ने, विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी सन्देश तथा कार्यक्रमहरू निर्माण तथा प्रसारण गर्ने, शिक्षा लगायतका सामाजिक विषयमा केन्द्रित सञ्चारमूलक गतिविधिमा विपद व्यवस्थापनको विषय समेट्ने, बालबालिकाहरूको शारीरिक, मानसिक, लैङ्गिक तथा सामाजिक सुरक्षाको सुनिश्चितता गर्न आवश्यक चेतना अभिवृद्धि तथा संस्थागत प्रवन्ध मिलाउन पैरवी गर्ने	एफएम रेडियो टेलिभिजन केबल टेलिभिजन प्रिन्ट मिडिया न्यू मिडियाः अनलाइन र सामाजिक सञ्जाल	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

आपत्कालीन अवस्थामा सञ्चार तथा पैरवी

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा २ हप्ता - १ महिना १ महिना-३महिना	आपत्कालीन अवस्थाका बारेमा सञ्चार माध्यमबाट जानकारी दिने - भूकम्प र परकम्पहरू बारे - खुला स्थान र भेला हुने बारे - घाइतेको अबस्था र उद्धारका बारे - शिक्षा निरन्तरता बारे - शीघ्र पुनर्स्थापना बारे - सुनिश्चितता गर्न आवश्यक चेतना अभिवृद्धि तथा संस्थागत प्रवन्ध मिलाउने बारे - मनोपरामर्श सेवा सम्बन्धी	प्रदेशभर, खास गरी प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

परिच्छेद ४: बाढी र पहिरोको परिदृश्य र पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

४.१ बाढी र पहिरोको परिदृष्य

नेपालमा साना ठूला गरेर ६,००० भन्दा बढी नदीहरू छन् जसको कूल लम्बाइ करिब ४५ हजार किलोमिटर छ । यस प्रदेशमा नदीको सङ्ख्या करिव १,००० रहेको अनुमान गरिएको छ । यी नदीहरू स्वच्छ पिउनेपानी, सरसफाइ, सिँचाइ, ऊर्जा उत्पादन, जल यातायातलगायत आर्थिक विकासका मेरुदण्डका रूपमा रहेका छन् । तथापि, यिनै नदीले हरेक वर्षको मनसुनमा जनजीवन अस्तव्यस्त मात्र बनाउँदैनन् तल्लो तटीय क्षेत्रका वेंशी, उपत्यका र अझ तराईमा विनाशलीला मच्चाउँछन् । प्रत्यर्क वर्षको आषाढ, श्रावण, भाद्र र आश्विनको पहिलो साता गरी करिब साढे तीन महिना आउने बाढीले मानवीय तथा भौतिक सम्पत्तिमा गर्ने क्षति विनाशकारी रहने गरेको छ ।

नेपालमा सामान्यतयाः मुसलधारे वा अतिवृष्टि, धेरै दिनसम्म लगातार हुने वर्षा, हिमताल विस्फोटन र पहिरोबाट थुनिएको खोला फुटेर बाढी आउँछ । ग्रीष्मकालीन मनसुन अधिक सक्रिय बनेपछि आषाढ, श्रावण, भाद्र र आश्विन महिनाको मध्यसम्म सबभन्दा धेरै बाढी आउँछ । शिवालिक र मध्य पहाडी भू-भागमा छोटो समयमा हुने मुसलधारे वर्षाका कारण आउने खहरे बाढीबाट धेरै मानवीय क्षति हुने गरेको पाइन्छ । विशेषगरी, चुरे पहाड देखि उत्पन्न खहरेहरूबाट अचानक आउने चञ्चले बाढीले भावर क्षेत्र खतरामा पर्दै गएको छ । यी नदीले प्रायः धार परिवर्तन र धेरै गेग्रयान बगाएर ल्याउने हुँदा तराईमा पटानको समस्या बढेको र तराइका खोला नदीको सतह उकासिन गइ बाढीको प्रकोप थप जटिल बन्दै गएको छ । यसबाट खेती गरिएको बाली नष्ट हुने, कृषियोग्य जमिन मरूभूमीकरण हुने र वस्तीसमेत जोखिममा पर्ने गरेको छ ।

प्राकृतिक प्रकोपका घटनाहरूमध्ये पहिरो समग्र नेपालकै समस्या हो । ८२ प्रतिशत पहाड र हिमाली क्षेत्रले समेटेको यो प्रदेश पहिरोको उच्च जोखिममा छ । विगत १० वर्षको तथ्याङ्कअनुसार प्रदेशमा ६०२ वटा पहिरोमा परेर २१६ जनाको मृत्यु भयो भने ३९ जना बेपत्ता र १२६ जना घाइते भए । यस अवधिमा १,२६६ घरहरु पूर्ण क्षति र १,७९३ घरहरु शिक क्षति भएका थिए । ९७ गोठ र २३१ घरपालुवा पशु नष्ट भएका र ५२ करोड ३२ लाख आर्थिक नोक्सानी भएको थियो । पहाडमा गएको पहिरोका कारण बाढीले बगाएर ल्याउने गेग्रयान तराईका खोला नदीमा थुप्रिंदा नदीको सतह उठ्नगई बाढीको समस्या बढ्ने र खेतियोग्य उर्वर जमिन बालुवाले पुर्ने गरेको छ । (स्रोतः विपद् पोर्टल)

अध्ययनअनुसार अन्नपुर्ण हिमश्रृङ्खलामा गएको हिमपहिरो र चट्टान खसेर थुनिएको सेती नदी पहिरोको डयाम खोलेर बाढी आएको भनिएको छ । यस बाढीले भुजुङमा रहेको तातो पानीको कुण्ड, सेती नदीका तीनवटा झोलुङ्गे पुल, पेखरामा वितरण गरिएको पिउने पानीको मूल पाइप बगाएर पोखरामा पिउने पानीको समेत हाहाकार भएको थियो ।यस बाढीको सामना गर्न नेपाली सेनाबाट भुजुङ नजिकै घटनास्थल उद्धार क्याम्प स्थापना भयो भने तत्कालीन जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिले विषयगत क्षेत्र (Cluster) समेत परिचालन गरेर मानवीय सहायतालाई प्रभावकारी बनायो । विभिन्न क्षेत्रबाट भएका अध्ययन र विश्लेषणहरूअनुसार नेपाल सरकारले २०६४ सालबाट प्रारम्भ गरेको विषयगत क्षेत्र र विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माणमा देखाएको क्रियाशीलताले विपद् प्रतिकार्यलाई प्रभावकारी बनाएको देखाएका छन्।

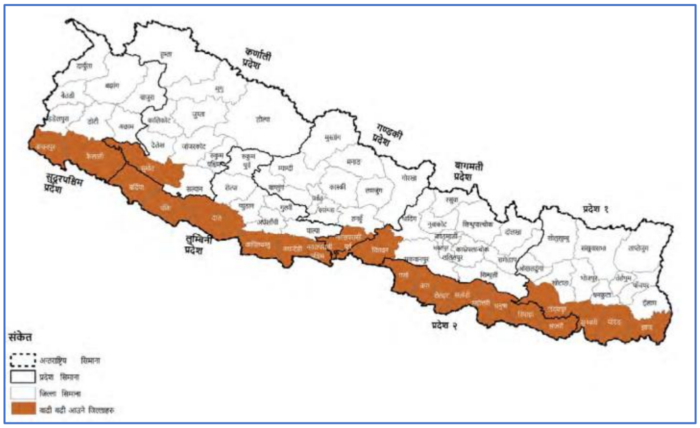

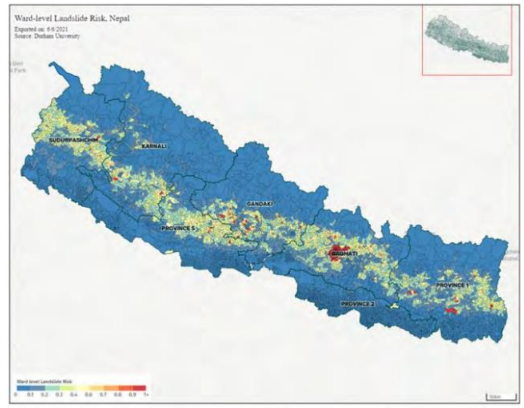

स्रोत: Durham University/विपद् पोर्टल (bipadportal.gov.np)

बाढी प्रभावित जिल्लाहरू अङ्कित नक्शा **पहिरो प्रभावित जिल्लाहरू अङ्कित नक्शा**

स्रोतः मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना — २०७९

गण्डकी प्रदेशको माथिल्लो क्षेत्रहरुमा रहेको खोलाहरुको जलाधार क्षेत्रमा परेको पानीहरु संकलित स्वरुप साथै नदिको माथिल्लो क्षेत्रमा गरिएको विकासका त्रियाकलापहरुको न्यून व्यवस्थापन तथा नदि किनारलाई प्राविधिक आकंलन नगरी निर्माण भएको वस्तिहरुमा बाढी तथा नदि कटानको समस्याहरु देख्न पाईन्छ । प्रदेशका वेनि जोमसोस राजमार्ग, मध्यपहाडी लोकमार्ग, जिल्ला र स्थानीय तहमा भएका कृषि तथा व्यवसायिक सडकमा पुग्ने अवरोधले विशेषगरी आषाढ, श्रावण, भाद्र र आश्विन गरी चार महिना जनजीवन कष्टकर हुने गरेको छ । यस **गृह मन्त्रालयको विपद् पोर्टलका अनुसार यस** प्रदेशमा विगत १० वर्षमा बाढीका ४४२ घटनामा परेर १५९ जनाको ज्यान गएको छ भने ५९ जना हराएका छन् । यस अवधिमा बाढीका कारण मात्र ३ करोडबराबरको आर्थिक क्षति भएको देखिन्छ । पहिरोका ५१७ घटनामा परेर ३०६ जनाको ज्यान गएको छ भने २१ जना हराएका, घाइते ३०३ जना र ७५९ घरपरिवार प्रभावित भएका छन् । जस वाट अनुमानित रु ७१९२७०००। बराबर प्रत्यक्ष आर्थिक क्षति भएको देखिन्छ । प्रदेशमा बाढीको जोखिम कम गरेर मानवीय र आर्थिक क्षेत्रको क्षति न्यूनीकरण गर्नु जरुरी देखिएको छ जसका लागि नदी अतिक्रमण रोकथाम, तटीय क्षेत्रको व्यवस्थापन र जनचेतना अभिवृद्धि र आपत्कालीन योजना तयार गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु आवश्यक देखिएको छ ।

४.२ बाढी र पहिरोबाट शिक्षाक्षेत्रमा परेको असर

बाढी पहिरोको प्रकोपले गर्दा बालबालिकाहरु समेत धेरै जोखिममा रहेका छन् । शिक्षा क्षेत्रमा गरेको लगानीमा नराम्ररी असर परिरहेको छ र बर्षेनी महिनौं दिन सम्म विद्यालयहरु बन्द भइरहेका छन् । बाढीको समयमा विद्यालयलाई नै आश्रय स्थलको रुपमा प्रयोग समेत भइरहेको छ र यातायात अवरुद्ध भई पठनपाठन बन्द हुने बाध्यता रहेको छ । जसको असर प्रत्यक्षरुपमा सिकाई उपलब्धि तथा शिक्षाको गुणस्तरीयतामा ह्रास आउनु हो । तसर्थ यस अवस्थामा स्थानीय तह तथा सम्बन्धित सबै सरोकारवालहरु सँग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य गरी शैक्षिक कृयाकलापहरुलाई निरन्तरता दिनु अति आवश्यक हुन्छ । यसका लागि वैकल्पिक विधिहरुको पहिचान गरी सो समयमा तत्काल प्रभावकारी रुपमा शैक्षिक कृयाकलापहरु सुचारु राख्नु अति आवश्यक हुन्छ ।

विगतका वर्षहरुको विपद्को अवस्थालाई मध्यनजर गरेर बाढी र पहिरोबाट यस प्रदेश मा करीव २० प्रतिशत विद्यालयहरुमा प्रभावित हुन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ । विद्यालयहरु प्रभावित भई कक्षा सञ्चालन गर्न कठिनाई हुने र कतिपय विद्यालयहरु आश्रय स्थलको रुपमा प्रयोग हुन सक्ने अनुमान गरिएको छ । क्षतिको सन्दर्भमा विद्यालयमा माटो बगाएर ल्याई पुर्ने, विद्यालय बगाउने, शैक्षिक सामग्रीहरुको क्षति हुने, टेबल डेस्क बेन्चहरु, दराजहरु क्षति हुने, बालबालिकाहरुको पुस्तकहरु बगाउने, भिज्ने, विद्यालयका शौचालयहरु र खानेपानीमा क्षति हुने साथै विद्यालय जान आउन कठिन हुने अवस्था सृजना हुने अनुमान गरिएको छ । यसबाट तल उल्लेखित संख्यामा बालबालिकाहरुको पढाई अवरुद्ध हुन सक्ने देखिन्छ । बाढी तथा डुबानका कारण बालबालिकाहरुमा झाडापखालाको महामारी पनि फैलिन सक्ने अनुमान गर्न सकिन्छ ।

विक्रम सम्वत् २०७४ जत्रै बाढी तथा पहिरो यस प्रदेशमा आएको अवस्थामा विद्यालयका कक्षाकोठा साथै परिसरको पहिरो र बाढीका साथै विद्यालयमा जाने आवागमन अवरुद्धभइ ११ जिल्लाका ८५०५ मध्ये १७०० विद्यालयमा असर गरि १५ दिन भन्दा बढी पठनपाठन बन्द हुने अनुमान गरिएको छ । समुदायमा एवं शिक्षक र कर्मचारीहरूलाई समेत बाढी पहिरोको प्रभाव पर्ने हुँदा सामान्य अवस्थामा फर्काउन दुई हप्ता भन्दा धेरै समय लाग्न सक्नेछ ।

तालिका ४.१ बाढी पहिरोबाट प्रभावित जनसंख्याको सारांश विवरण

तह	बिद्यालय संख्या	बालबालिकाको संख्या	प्रभावित हुन सक्ने विद्यालय २०%	प्रभावित हुन सक्ने बालबालिका २०%
बालविकास केन्द्र	४१९६	९९६०१	८४०	१९९२०
१ देखि ८	२१८१	४०१०६३	४३६	८०२१२
९ देखि १२	१३२३	१६८९२८	२६५	३३७८५
जम्मा	**७७००**	**६६९५९२**	**१५४०**	**१३३९१८**

नोटः २८ प्रतिशत भन्दा बढीको क्षति भएमा संघीय सरकारको सहयोग आह्वान गरिने छ ।

४.३ बाढी र पहिरोको प्रतिकार्य रणनीति

प्रदेश शिक्षा समूहले ।।।।। बिद्यार्थीको पठनपाठन सुचारु गर्न सहयोग गर्ने गरी तयारी गरेको छ। बाँकि सम्बन्धित स्थानीय तहको स्रोतसाधनबाट हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

परिदृष्य अनुसारको बाढीको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि प्रदेश शिक्षा समूहका मुख्य रणनीतिक क्रियाकलापहरू निम्न बमोजिम हुनेछन् ।

(१) जल तथा मौसम विज्ञान विभागबाट जारी गरिने वर्षा तथा बाढीको पूर्वानुमानका आधारमा सम्बन्धित समुदाय तथा शैक्षिक संस्थाहरूलाई सजग र सतर्क रहन सूचित गर्ने,

(२) भारी वर्षा तथा बाढी, पहिरोको सम्भावित प्रभाव अनुमानका आधारमा उच्च जोखिममा रहेका विद्यालयमा पठनपाठन सावधानीपूर्वक सञ्चालन गर्न वा बन्द गर्न सूचित गर्ने,

(३) बाढी पछिको समय अवधिमा (० देखि ३ महिना) क्रमशः गर्नुपर्ने क्रियाकलाप र समूहका सदस्यको जिम्मेवारी निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्ने,

(४) बाढी, पहिरो गएपछि प्रभावित क्षेत्रका विद्यालयको द्रुत लेखाजोखा गरी क्षतिको मूल्याङ्कन गर्ने र विद्यालय भवन र परिसरलाई सुरक्षित र असुरक्षित वर्गमा छुट्याउन आवश्यक सहायता परिचालन गर्ने,

(५) शैक्षिक सामग्रीमा भएको क्षति र पठनपाठन निरन्तर गर्न चाहिने शैक्षिक सामग्रीको लेखाजोखा गर्न आवश्यक सहायता परिचालन गर्ने,

(६) सुरक्षित स्थानमा आवश्यक आधारभुत सेवा सुविधा सहितका अपाङ्गता भएका बालबालिका र किशोरकिशोरी समेतलाई उपयुक्त हुने गरी अस्थायी कक्षाकोठा (TCs) वा अस्थायी सिकाइ केन्द्र वा अनलाइन सिकाइ केन्द्र वा भर्चुअल कक्षा स्थापना तथा सञ्चालन गर्न आवश्यक सामग्री, प्राविधिक तथा आर्थिक परिचालन गर्ने,

(७) स्थानीय तहमा आपत्कालीन शैक्षिक सामग्री परिपूर्ति गर्न आवश्यक समन्वय तथा सहयोग गर्ने,

(८) शिक्षक तथा सहजकर्तालाई आवश्यक अनुशिक्षण र परामर्श प्रदान गर्ने,

(९) विद्यालय र पठनपाठन पुनःसञ्चालन गर्न समुदाय परिचालन गर्न स्थानीय तहलाई सहयोग गर्ने,

(१०) शिक्षाक्षेत्रको मानवीय सहयाता र आपत्कालीन पठनपाठन र सिकाइ सञ्चालनमा अन्तर्राष्ट्रिय न्यूनतम मापदण्ड (Inter Agency Network for Education in Emergencies – INEE Standards) पालना गर्ने, गराउने,

(११) प्रभावित परिवारहरूको मानवीय आवश्यकता परिपूर्ति साथै बालबालिकाको संरक्षण, सरसफाइ, सरसामान, आश्रय, स्वास्थ्य र पोषण जस्ता साझा सरोकारका सवाल सम्बोधन गर्न सम्बन्धित समूहसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने,

४.४ बाढी र पहिरोको प्रतिकार्य गर्न स्रोतसाधनको आवश्यकता र विद्यमान क्षमता विश्लेषण

तालिका ४.२ परिदृष्य बमोजिम बाढीको प्रतिकार्य गर्न आवश्यकताको विवरण

क्र.सं.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	आवश्यक परिमाण	कैफियत
क	*जनशक्ति*	*संख्या*		*...को मापदण्ड अनुसार*
१	तालिमप्राप्त उद्धारकर्मी, शिक्षक टोली	संख्या	१५२	२२५ विद्यार्थी =१ उद्धार टोली
२	क्षति र आवश्यकता मूल्याङ्कन गर्नको लागि दक्ष (इरा) टोली	संख्या	४३०	१० विद्यालय = १ इरा टोली
३	सङ्कटकालीन कार्य सञ्चालन गर्न सहयोग गर्न समन्वय टोली	संख्या	४३०	१० विद्यालय = १ टोली
ख	*सामग्री तथा प्रविधि औजार*			
१	बाल विकास किट ECD Kit (४०८८ बालबालिकाको लागि)	संख्या	१०२	४० विद्यार्थीका लागि १ kit
२	विद्यालय किट School Kit (कक्षा १-८ का २०१८९ जनाको लागि)	संख्या	५०४	४० विद्यार्थीका लागि १ kit

क्र.सं.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	आवश्यक परिमाण	कैफियत
४	विद्यार्थी किट सिनियर कक्षा ९ देखि १२ (१३-१८ वर्ष उमेरको लागि)		१००९४	१ विद्यार्थीका लागि १ kit
५	विद्यालय किट शिक्षक	सेट	८५९	३४३७१ विद्यार्थीको लागि प्रति ४० विद्यार्थी १ विद्यालय किट।
६	मनोरञ्जन किट	सेट	१ - ५ कक्षा र ६-८ कक्षा २०४	१२० विद्यार्थीका लागि २ kit
७	Dignity Kit १३-१८ वर्षका प्रभावित विद्यार्थी संख्या २५२३७ २५२३७ को ५०.६% छात्रा १२७६९ १२७६९ को ४०% ५१०७	सेट	५१०७	एक सेट प्रति विद्यार्थी
८	Hygiene Kit		३०२८३	एक सेट प्रति विद्यार्थी इसिडि बाहेक वास समूहसँग समन्वय गर्ने ।
१०	खोज तथा उद्धार किट	सेट	८५ सेट	१ सेट प्रति उद्धार टोली। सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने।
खोज उद्धार किटमा निम्न सामग्री हुन्छन्: - Helmet, Life Jacket, Big Water V Type PFD (Life Jacket), Safety Boots, Light Boot, Search Light, - Throw Bag, Tape Sling Tubular, Tube, Bucket, Normal Rope, Medical Mask, - Shovel, Knife, कोदालो (Spade), Pry Bar (Gal), Pick, Axe, Hand Saw Small, Khukuri, Crow Bar				
ग	*आधारभुत भौतिक संरचना र सामग्री*			
१	अस्थायी सिकाइ केन्द्रका लागि निर्माण स्थल,	स्थान		१५५ विद्यालयमा कक्षाकोठा र फर्निचर क्षति भएको
२	अस्थायी सिकाइ केन्द्रका लागि निर्माण सामग्री	सेट		
३	Tent, Blanket, Mat, Tarpaulin,	सेट		आवास क्लष्टरबाट उपलब्ध गराउने
४	Portable Generator, Extension Cord	सेट		
५	Megaphone (हाते माइक)	संख्या		प्रति विद्यालय १
घ	*लागत रकम*			

क्र.सं.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	आवश्यक परिमाण	कैफियत
ङ	*संस्थागत संरचना*			
१	विपद् व्यवस्थापन समिति	संख्या	सबै विद्यालयमा	
२	उद्धार टोली (१ टोली =६ जना)	संख्या	८५	उच्चतम प्रभावित संख्या
३	अन्य कार्यदल	संख्या	आवश्यकता अनुसार	

तालिका ४.३ विद्यमान स्थिति र अपुग हुने स्रोतसाधन एवं दक्षताको सारांश विवरण

क्र.स.	**आवश्यकताको विवरण**	**एकाइ**	**आवश्यक परिमाण**	**उपलब्ध परिमाण**			**जम्मा उपलब्ध परिमाण**	**अपुग परिमाण**	**कैफियत**
				संघीय तह	**प्रदेश तह**	**स्थानीय तह**			
क	**जनशक्ति**								
१	तालिमप्राप्त उद्धारकर्मी, शिक्षक टोली (१ टोली प्रति १० विद्यालयका दरले) ।	संख्या	८५					८५	
२	क्षति र आवश्यकता मूल्याङ्कन गर्नको लागि दक्ष (इरा) टोली (	संख्या	११					११	
३	सङ्कटकालीन कार्य सञ्चालन गर्न सहयोग गर्न समन्वय टोली	संख्या	११					११	
ख	**सामग्री, प्रविधि, औजार**								
१	बाल विकास किट		१०२					१०२	
२	विद्यालय किट (विद्यार्थी)								
३	विद्यार्थी किट (जुनियर)								
४	बिद्यार्थी किट, सिनियर (Adolescent Kit, Secondary level)		१००९४					१००९४	
५	विद्यालय किट, शिक्षक		८५९					८५९	

६	मनोरञ्जन किट (८५९३०/१२०)		७१६					७१६	
७	Dignity Kit (किशोरी)		५१०७					५१०७	
९	Hygiene Kit		३०२८३					३०२८३	
१०	खोज तथा उद्धार किट	सेट	**८५**					**८५**	
ग	**आधारभुत भौतिक संरचना र सामग्री**								
३	Tent, Blanket, Eva Foam Mat, Tarpaulin,	सेट	**८५**		०			८५	
घ	**लागत रकम**								
ङ	**संस्थागत संरचना**								
१	विपद् व्यवस्थापन समिति	संख्या	६७०			८५			
२	उद्धार टोली	संख्या	७६०					७६०	
३	अन्य कार्यदल	संख्या	---						

४.५ बाढी र पहिरोको लागि शिक्षा क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

अपुग स्रोतसाधन र क्षमताको परिपूर्ति गर्न परिदृश्य १ भूकम्पमा गरिए बमोजिमका रणनीति अवलम्बन गरिने छ। परिदृष्य बमोजिमको बाढीको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य गर्न आधारभूत पूर्वतयारी, पूर्वानुमानमा आधारित पूर्वतयारी तथा अग्रिम कार्य साथै प्रतिकार्य योजना निम्न बमोजिम तयार गरिएको छ ।

४.५.१ आधारभुत र सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना (General Preparedness)

तालिका ४.५ आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
१ अन्तरसमूह तथा समुदाय, स्थानीय तह, जिल्ला, प्रदेश र संघीय तहबिचमा प्रभावकारी सञ्चार प्रणालीको स्थापना (पैरवी योजनामा समावेश गर्ने)					
सम्भावित बाढी पहिरो प्रभावित जिल्लाका स्थानीय तह, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ (शि.वि.तथा स.ई.) जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति (DDMC), शिक्षा विकास निर्देशनालय, सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय, जिल्ला तथा प्रदेश आपत्कालीन कार्य सञ्चालन केन्द्र (DEOC/PEOC), जिल्ला तथा प्रदेशस्तरका शिक्षा समूह (Education Cluster) का सदस्य संस्थाहरूका सम्पर्क व्यक्तिहरूको विवरण संकलन, व्यवस्थापन र अद्यावधिक गर्ने । (अनुसूची १, अनुसूची २)	१ सेट	प्रदेश तहमा	जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
प्रदेशमा क्रियाशिल अन्य विषयक्षेत्रगत समूहका सम्पर्क व्यक्तिहरूको विवरण संकलन, व्यवस्थापन र अद्यावधिक गर्ने ।	१ सेट	पोखरा	जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
विभिन्न विपद्का सम्भावित जोखिम र सो को न्यूनीकरणका लागि पूर्वतयारी गर्न आवश्यकता अनुसार नियमित बैठक, छलफल तथा अतरक्रिया गर्न स्थानीय तहहरु, विद्यालय तथा सहयोगी संघसंस्थाहरूलाई परिपत्र, सूचना जारी गर्ने ।	आवश्यकता अनुसार		जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व	
२ स्थानीय तह, जिल्ला र प्रदेशस्तरका शिक्षा समूह (Education Cluster) लाई विपद् पूर्वतयारीका लागि आवश्यक सहयोग गर्ने ।					

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
स्थानीय, जिल्ला र प्रदेश शिक्षा समूह (Education cluster) सँग समन्वय गरी जिम्मेवारी निर्धारण र बाँडफाँड गर्ने ।	१	प्रदेश र स्थानीय तहमा	जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
माग भए बमोजिम जिल्ला तथा स्थानीय तहलाई योजना तर्जुमा गर्न प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।		स्थानीय तहमा	जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
योजना कार्यान्वयन गर्नका लागि क्षमता विकास गर्न माग भए बमोजिम जिल्ला तथा स्थानीय तहलाई प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराउने		स्थानीय तहमा	जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
३ सामग्री र प्रविधिको आपूर्ति तथा भण्डारण					
स्थानीय तह, जिल्ला, प्रदेशमा उपलब्ध र अपुग Student Kit, School Kit, ECD Kit, स्वअध्ययन सामग्री जस्ता सामग्रीहरूको परिमाण अद्यावधिक गर्ने ।		प्रदेश तहमा	जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
नेपाल सरकारका विभिन्न निकायहरूबाट उत्पादन र विकास भएका एवं शिक्षा समूह (Education Cluster) का सदस्य संस्थाहरूसँग उपलब्ध शैक्षिक सामग्रीहरू, सामग्री भण्डारण गरेको स्थान र जनशक्तिको अभिलेख अध्यावधिक राख्ने ।		प्रदेश तहमा	बैशाख मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
प्रभावित जिल्लाका विद्यालयहरूका लागि आवश्यकता अनुसारको पाठ्य सामग्री तथा बैकल्पिक सिकाइ सामग्रीहरूको प्रबन्ध मिलाउन आवश्यकता अनुसार सहयोग गर्ने ।		प्रभावित स्थानीय तह	जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
सामग्री राहतको विकल्पको रूपमा (संस्था र विद्यालय बिच) नगद राहत उपलब्ध गराउनको लागि मार्गदर्शन तयार गर्ने ।	१	प्रदेश तहमा	आ.व २०७९/८० मा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
वास (WASH) तथा आवास बन्दोबस्ती क्लस्टरसँग समन्वय गरी विद्यालयका लागि आवश्यक पर्ने आपत्कालीन खानेपानी, सरसफाईका सामग्रीहरु भए नभएको सुनिश्चित गर्ने ।					
सबै सरोकारवालाहरुलाई शैक्षिक आपत्कालीन कोष खडा गर्न अनुरोध गर्ने।					
४ आपत्कालीन सामग्रीहरुको उपलब्धताका लागि व्यापारीहरुसँग पहिले नै विपद्को समयमा सामग्री उपलब्ध गराउन पूर्व सम्झौता गर्ने ।					
विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि स्थानीतहको शिक्षा समूह र शिक्षकहरूको क्षमता अभिबृद्धि गर्न माग भए बमोजिम स्थानीय तहलाई सहयोग गर्ने ।	माग भए बमोजिम	आवश्यक स्थानीय तहमा	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
देहायका विषयमा समुदाय, वि. व्य. स., शिक्षक, अभिभावक संघहरूको भूमिका तथा जिम्मेवारी सम्बन्धी Public Service Announcement (PSA) तयार गरी प्रसारण गर्ने (१) विद्यालय सुरक्षा योजना, विपद् जोखिम न्यूनीकरण/अल्पिकरण, (२) बाढीले थुपारेको फोहोरको सरसफाइ, (३) अस्थायी सिकाइ कक्षा निर्माण तथा सञ्चालन र मर्मत संभार (४) शिक्षक तथा विद्यार्थी विद्यालयसम्म पुग्नका लागि सुरक्षित अन्य वैकल्पिक बाटोहरूको खोजी र प्रयोग गर्ने बारे,	आवश्यकता मूल्याङ्कन गरी	संघीय तहमा तयार भएकोलाइ प्रदेश भर प्रशारण गर्ने	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व र सदस्यहरू	
विद्यालयलाई आश्रयस्थलको रूपमा प्रयोग गर्न नदिन अन्य उपयुक्त आश्रयस्थलको खोजी र व्यवस्थापन गर्न समुदाय, स्थानीय तह तथा जिल्लालाई आवश्यक समन्वय, सहयोग र पैरवी गर्ने ।		प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
शिक्षकहरूलाई खोज तथा उद्धार कार्यमा खटाउँदा र विद्यालयलाई आश्रयस्थलको रूपमा प्रयोग गर्दा त्यसबाट विद्यालयको पठनपाठनमा प्रतिकूल असर पर्न नदिन अपनाउन पर्ने उपायहरू बारे शिक्षकहरूलाइ		प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
PSA/ Online Learning Materials का माध्यमबाट सचेतना/अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन तथा पैरवी गर्ने ।					
शिक्षक तथा विद्यार्थी विद्यालयसम्म पुग्नका लागि सुरक्षित अन्य वैकल्पिक बाटोहरूको खोजी र प्रयोगको व्यवस्था मिलाउने ।		प्रभावित स्थानीय तह	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
५ जनशक्ति विकास गर्न क्षमता अभिबृद्धि/तालिम, नमूना अभ्यास कार्यक्रमहरूको सञ्चालन					
शिक्षा समूहका सदस्यहरू, शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाई, स्थानीय तह, वि.व्य.स., शिक्षक तथा विद्यार्थीहरूलाई विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा अस्थायी सिकाइ केन्द्र, कक्षा व्यवस्थापन र स्थापनाको मार्गदर्शन तथा आपत्कालीन अवस्थाको शिक्षाका शैक्षिक सामग्रीहरूको वितरण र व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रत्यक्ष वा अनलाइन जस्ता अन्य वैकल्पिक माध्यमबाट अभिमुखीकरण गर्न आवश्यक पाठ्यक्रम, तालिम, दिग्दर्शन तथा तालिम सामग्रीहरूको विकास, प्रकाशन र वितरण	आवश्यकता अनुसार	प्रदेश तहमा प्रकाशन गरी प्रभावित स्थानीय तहमा वितरण गर्ने	निरन्तर क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
१प्रदेश शिक्षा समूह तथा स्थानीय तहलाई शिक्षा समूहको गठन तथा परिचालन सम्बन्धी अभिमुखीकरण तथा अभ्यास	११	प्रदेशभर	निरन्तर क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
प्रदेश साथै जिल्ला र स्थानीय तहमा शिक्षा समूहलाई विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना तर्जुमा सम्बन्धी तालिम जिल्लागत रूपमा	११	प्रदेशभर	निरन्तर क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
शिक्षा समूहका सदस्यहरूलाई आपत्कालीन अवस्थामा पालना गर्नुपर्ने आचारसंहिता (Code of Conduct) को पालना, सञ्चारमाध्यमसँग प्रस्तुत हुने तरिका सम्बन्धी सूचना तथा सन्देशहरू सम्प्रेषण गर्ने सम्बन्धमा संघ तथा प्रदेश स्तरीय अभिमुखीकरण	३	प्रदेशभर	निरन्तर क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
क्षतिको विवरण संकलन गर्नका लागि सूचना फारमहरू भर्ने सीप विकासको लागि शिक्षक/DRR Focal Person हरूलाई संघ तथा प्रदेशगत अभिमुखीकरण	१	प्रदेशभर	निरन्तर क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
शिक्षक, कर्मचारी तथा विद्यार्थीहरुलाई प्राथमिक उपचार तालिम र उपचार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्दै कृत्रिम घटना अभ्यास तथा नमूना पठनपाठन सञ्चालन गर्न जिल्लागत तालिम	११	प्रदेशभर	निरन्तर क्रमशः	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
आपत्कालीन सामग्रीहरुको उपलब्धताका लागि व्यापारीहरुसँग पहिले नै विपद्को समयमा सामग्री उपलब्ध गराउन पूर्व सम्झौता गर्ने ।					
प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA), बहुक्षेत्रगत प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (MIRA) र क्लस्टर विशेष विस्तृत विवरण (Cluster Specific Detail Assessment - CSDA) सम्बन्धी सूचना संकलनका बारेमा तालिम दिने ।					
स्थानीय तहमा रहेका मनोसामाजिक परामर्शदाताहरुको तथ्याङ्क संकलन गर्ने र आवश्यकता अनुसार तालिम सञ्चालन गर्ने					
६ अस्थायी सिकाइ केन्द्र/कक्षाकोठा निर्माणका लागि स्थान छनोट गर्ने					
अस्थायी सिकाइ केन्द्र/कक्षाकोठा निर्माणका लागि प्राथमिक र वैकल्पिक स्थानको पहिचान तथा छनोट गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	आवश्यकता अनुसार	हरेक स्थानीयतह	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
अस्थायी सिकाइ केन्द्रमा पहुँच मार्ग तथा खानेपानी, शौचालय लगायतका सेवा सुविधाको व्यवस्था गर्न समन्वय, सहयोग र पैरवी गर्ने	आवश्यकता अनुसार	हरेक स्थानीयतह	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
अस्थायी सिकाइ केन्द्र निर्माण सामग्रीको आपूर्ति तथा भण्डारण (हरेक पालिकामा) गर्न प्रदेशसँग समन्वय गरी स्थानीय तहलाई आवश्यक सहयोग गर्ने	आवश्यकता अनुसार	हरेक स्थानीयतह	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
प्रदेश स्तरमा रहेका बाढी तथा डुबानको जोखिममा रहेका विद्यालयहरुमा बाढी तथा डुबानको प्रतिकार्य र पूर्वतयारी योजना तयार गर्न लगाउने र विद्यालय सुधार योजनामा समावेश गर्न लगाउने ।					

*मनसुन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य राष्ट्रिय कार्ययोजना २०७९ बाट साभार गरी सामान्य परिमार्जन गरिएको ।

४.५.२ पूर्वानुमान एवं परिदृष्यमा आधारित पूर्वतयारी र अग्रिम प्रतिकार्य योजना

<u>मौसमी परिदृष्य पूर्वानुमानः</u>

वि सं २०७९ सालको मनसुन ज्येष्ठ १८ गतेबाट सुरू भई आश्विन १४ गतेसम्म रहने जल तथा मौसम विज्ञान विभागले अनुमान गरेको छ । यस चार महिनाको मनसुनको अवधिमा देशका अधिकांश स्थानमा सरदरभन्दा बढी वर्षा हुने सम्भावना रहेको छ। प्रदेश नं. १ का तराईका भूभागहरू, बागमती प्रदेशका उत्तर पूर्वी भूभाग, गण्डकी प्रदेशका दक्षिणी भूभाग, लुम्बिनी प्रदेश, कर्णाली प्रदेशका उत्तर पश्चिमी भूभाग तथा सुदूरपश्चिम प्रदेशका उत्तरी भूभागहरूमा सरदरभन्दा बढी वर्षा हुने सम्भावना ५५ देखि ६५% रहेको छ। सुदूरपश्चिम प्रदेशका पूर्वी भूभाग कर्णाली प्रदेशका मध्य भूभाग गण्डकी प्रदेशका मध्य भूभाग र प्रदेश न १ को मध्य भूभागहरूमा सरदरभन्दा बढी वर्षा हुने सम्भावना ४५ देखि ५५ प्रतिशत रहेको छ। गण्डकी प्रदेशका उत्तरी भूभाग र सुदूरपश्चिम प्रदेशका मध्य तथा पश्चिमी भूभागहरूमा सरदरभन्दा बढी वर्षा हुने सम्भावना ४५ देखि ५५ प्रतिशत रहेको छ। गण्डकी प्रदेशका उत्तरी भूभाग र सुदूरपश्चिम प्रदेशका मध्य तथा पश्चिमी भूभागहरूमा सरदरभन्दा बढी वर्षा हुने सम्भावना ३५ देखि ४५ प्रतिशत रहेको छ। प्रदेश नं. १ का उत्तरी भूभाग बागमती प्रदेशका दक्षिणी भूभाग र मधेश प्रदेशका अधिकांश भूभागहरूमा सरदर वर्षा हुने ३५ देखि ४५ प्रतिशत सम्भावना रहेको छ ।

माथिको पूर्वानुमानका आधारमा हरेक वर्ष जल तथा मौसम विज्ञान विभाग अन्तरगत मौसम पूर्वानुमान महाशाखाले मनसुनी वर्षा र बाढी पहिरोको बारेमा पूर्वानुमान गरेको हुन्छ । यसलाई आधार मानेर जल तथा मौसम विज्ञान विभागले जारी गर्ने १५ दिने तथा ७ दिने मौसम पूर्वानुमानमा आधारित भई गरिने क्रियाकलापहरूको क्रमागत सूची तालिका ४.६ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका ४.६ मौसम पूर्वानुमानमा आधारित बाढी र पहिरोको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
२ हप्ताअघि पूर्वसूचना पाए पछि				
अत्यधिक वर्षा भई बाढी आउनसक्ने अवस्था वा खराव मौसमको कारण हावाहुरी आउन सक्ने सम्भावना भएमा जल तथा मौसम विज्ञान विभागसँग समन्वय गरी विद्यालयहरूलाई सूचना जारी गर्ने ।		संभावित प्रकोप क्षेत्रमा	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	
विपद् हुन सक्ने सम्भावना देखिएमा सबै तहका सरोकारवालालाई तयारी अवस्थामा रहन आवश्यक समन्वय र आग्रह गर्ने ।		प्रदेशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
सिकाइ निरन्तरताका लागि सम्बन्धित सबैलाई आवश्यक तयारी गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।		विपद् सम्भावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
३ दिन (७२ घण्टा) पहिले पूर्वानुमान पाए पछि				
मौसम पूर्वानुमान अनुसार अत्यधिक वर्षा भई बाढी आउनसक्ने अवस्था वा खराव मौसमको कारण हावाहुरी आउन सक्ने सम्भावना भएमा प्रदेश शिक्षा समूहको बैठक बस्ने		पोखरा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
अत्यधिक वर्षा भई बाढी आउन सक्ने अवस्था वा खराव मौसमको कारण हावाहुरी आउन सक्ने सम्भावना भएमा सूचना जारी गर्ने ।		प्रकोप संभावित क्षेत्रमा	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	
सिकाइ निरन्तरताका लागि सम्बन्धित सबैलाई आवश्यक तयारी पुरा गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।		विपद् सम्भावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
२४ घण्टा पहिले पूर्वसूचना पाएपछि				
अत्यधिक वर्षा भई बाढी आउनसक्ने अवस्था वा खराव मौसमको कारण हावाहुरी आउनसक्ने सम्भावना भएमा सूचना जारी गर्ने ।		प्रकोप संभावित क्षेत्रमा	शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र	
विपद् हुनसक्ने सम्भावना देखिएमा सबै तहका शिक्षा समूहलाई तयारी अवस्थामा रहन समन्वय र आग्रह गर्ने ।		प्रकोप संभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
विपद् हुनसक्ने सम्भावना देखिएका क्षेत्रका स्थानीय तह साथै विद्यालयलाई तयारी अवस्थामा रहन समन्वय र आग्रह गर्ने ।		प्रकोप संभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
जोखिम क्षेत्रका विद्यालयमा पठनपाठन स्थगन गर्न आवश्यक देखिए स्थानीय तहलाई आव्हान तथा समन्वय गर्ने ।		प्रकोप संभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व	
घटनापूर्व पूर्वसूचना वा चेतावनी पाएपछि				
प्रदेश शिक्षा समूहको बैठक बस्ने र अग्रीम प्रतिकार्य योजना लागु गर्न समन्वय गर्ने ।		प्रदेश र स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
आवश्यकता अनुसार विद्यालय बन्द गर्न र अन्य सुरक्षा उपाय अपनाउन सम्बन्धित जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति र स्थानीय तहलाई आव्हान गरी सूचना गर्ने		प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
विद्यालय क्षेत्रको लागि उद्धार टोली तयारी अवस्थामा रहन आवश्यक समन्वय गर्ने		प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
जोखिममा रहेका विद्यालयका सामग्री सुरक्षित स्थानमा सार्न र अन्य सुरक्षा उपाय अपनाउन सूचना जारी गर्ने।		प्रभावित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

४.५.३ बाढी र पहिरोको प्रतिकार्य योजना

तालिका ४.७ बाढीको लागि प्रतिकार्य योजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा (परिदृष्य)				
विद्यालय सञ्चालन भैरहेको समयमा बाढी गएको अवस्थामा	बाढीको घटना भएको क्षेत्रमा सम्पर्क गरी बस्तुस्थितिको जानकारी लिने ।	प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	तत्काल उद्धार राहतका लागि स्थानीय, जिल्ला तथा प्रदेश समूह परिचालन गर्न सहजीकरण, समन्वय र सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	ईरा टोली परिचालन गर्न तयारी गर्न प्रदेश, जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा स्थानीय तहसँग समन्वय गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी शिक्षाक्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
विद्यालय चलेको वा नचलेको अवस्थामा	क्षति र प्रभावको बारेमा सूचना सङ्कलन गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	प्रदेश	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	विद्यालय, स्थानीय तह, जिल्लाबाट अवस्थाको जानकारी लिने	प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	विद्यालयमा खोज तथा उद्धारको समन्वय गर्ने	संघीय तह तथा प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व	
	स्थानीय तहबाट माग भए बमोजिम प्रभावित क्षेत्रमा जनशक्ति खटाउने	प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय तह	समूह नेतृत्व	
७२ घण्टा - २ हप्ता				
	प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा (IRA) गर्ने फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी शिक्षाक्षेत्रको क्षति र तत्कालीन आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्ने, गराउन समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	अन्य संस्था समूहसँग समन्वय गर्ने	संघीय तह	सम्पर्क व्यक्तिहरू	
	कामको प्रतिवेदन र अवस्थाको बारेमा सार्वजनिक जानकारी गराउने	सबै तह	समूह नेतृत्व	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	पठनपाठन, कक्षा सञ्चालन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने	प्रभावित स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	जनशक्ति तथा सामग्रीहरू सम्बन्धित विद्यालय, अस्थायी क्याम्पमा पठाउने	प्रभावित स्थानीय तह	समूह नेतृत्व	
	स्थानीय रहनसहनको सम्मान गर्न सबै सहयाताकर्मीलाई निर्देश गर्ने	देशभर	समूह नेतृत्व	
बहुक्षेत्रगत द्रूत लेखाजोखा (MIRA)	फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी शिक्षाक्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
२ हप्ता-४ हप्ता				
	विद्यालय सञ्चालन गर्न स्थानीय तह र विद्यालयलाई सहयोग गर्ने	स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	अस्थायी कक्षा, इसिडि र अरु शैक्षिक क्रियाकलाप चलाउन समन्वय गर्ने	स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	आवश्यक भए अनलाइन कक्षा चलाउन सहयोग गर्ने ।	आवश्यक स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	अनुगमन गरी स्थितिको विश्लेषण गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	अनुगमन समिति/टोली	
	आवश्यक भएका स्थानीय तह, विद्यालयमा नगद, सामग्री प्रवाह गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	स्थानीय रहनसहनको सम्मान गर्न र धर्मान्तरण नगर्न नगराउन सबै सहयाताकर्मीलाई निर्देश गर्ने ।	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व	

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	फाराम प्रयोग गरी तोकिएको विधि अवलम्वन गरी शिक्षाक्षेत्रको क्षति र बहुक्षेत्रगत आवश्यकताको द्रुत मूल्याङ्कन गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने ।	प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
१ महिना-३ महिना				
	अस्थायी कक्षा र इसिडि चलाउन सहयोग गर्ने	प्रभावित स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	आवश्यक सूचना सङ्कलन गर्ने	संघीय तह, प्रभावित क्षेत्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	सूचना विश्लेषण, प्रकाशन र सम्प्रेषण गर्ने	देशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

४.५.४ बाढीको विपद् प्रतिकार्यमा लैङ्गिक, सामाजिक एवं समावेशिता र अपाङ्गता भएकाहरूको विशिष्ट आवश्यकता सम्बोधन गर्न क्रियाकलाप र रणनीति

तालिका ४.८ बाढी विपद्को अवस्थामा विशिष्ट आवश्यकताका सम्बोधन गर्नको लागि योजना

क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
लैङ्गिक अनुकुल, वालमैत्रि र अपाङ्ग-मैत्री भौतिक संरचना निर्माण तथा सञ्चालन गर्न तथा आवश्यक सामाग्रीहरु जस्तै ह्विलचियर , लाइफ ज्याकेट, लठ्ठि, चस्मा आदिको लागि समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	विद्यालय तथा अस्थायी सिकाइ केन्द्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
अपाङ्ता भएका विद्यार्थीका लागि उचित सिकाइ वातावरण तयार गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	सबै स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
अपाङ्ता भएका विद्यार्थीका लागि पाठ्य सामग्री उपलब्ध गराउने	प्रभावित क्षेत्र भरिमा १३७३ सेट	समूह नेतृत्व	
अपाङ्ता भएका विद्यार्थीका लागि विद्यालय सम्मको सहज पहुँच सुनिश्चित गर्न गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	सबै स्थानीय तहमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	

४.५.५ सञ्चार तथा पैरवी योजना

तालिका ४.९ बाढीको पूर्वतयारी चरणमा गरिने सञ्चार तथा पैरवीसम्बन्धी क्रियाकलापको योजना

(क) पूर्वतयारी चरणमा सञ्चार तथा पैरवी

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान/माध्यम	जिम्मेवार निकाय	बजेट
सामान्य अवस्थामा	बाढीको जोखिम र सुरक्षा सम्बन्धी सन्देश तथा कार्यक्रमहरू निर्माण तथा प्रकाशन प्रसारण गर्ने	एफएम रेडियो	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
	विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी सन्देश, कार्यक्रमहरू निर्माण तथा प्रसारण गर्ने	टेलिभिजन, केबल टेलिभिजन		
	शिक्षा लगायतका सामाजिक विषयमा केन्द्रित सञ्चारमूलक गतिविधिमा विपद् व्यवस्थापनको विषय समेट्ने	प्रिन्ट मिडिया		
	अपाङ्ग तथा लैङ्गिक-मैत्री विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका बारेमा सचेतना जगाउने जोखिममा रहेका समूह (जस्तैः- विभिन्न प्रकारका अपाङ्गगता भएका बालबालिका, सानो उमेर समूहका बालबालिका) को संरक्षणका लागि पैरवी गर्ने ।	न्यू मिडियाः अनलाइन र सामाजिक सञ्जाल		

(ख) मौसम पूर्वानुमानमा आधारित सञ्चार तथा पैरवी

क्रियाकलाप	स्थान/माध्यम	जिम्मेवार निकाय	बजेट
पूर्वसूचना पाए पछि			
अत्यधिक वर्षा भई बाढी आउन सक्ने अवस्था वा खराव मौसमको कारण हावाहुरी आउन सक्ने सम्भावना भएमा सूचना जारी भएपछि त्यो सूचना प्रकाशन, प्रसारण गर्ने गराउने	विभिन्न सञ्चार माध्यम	समूह नेतृत्व	

(ग) आपत्कालीन अवस्थामा सञ्चार तथा पैरवी

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
०-७२ घण्टा	आपत्कालीन अवस्थाका बारेमा सञ्चार माध्यमबाट निम्न विषयमा जानकारी दिने - बाढीको अवस्था र जोखिम बारेमा - सुरक्षित स्थान र भेला हुने बारेमा - घाइतेको अबस्था र उद्धारका बारेमा - अस्पताल र स्वास्थ्य केन्द्रका बारेमा	प्रकोप प्रभावित क्षेत्र सबै	शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र	
७२ घण्टा - २ हप्ता	- शिक्षा निरन्तरता बारे - आचारसंहिता पालना गर्ने गराउने बारेमा - शीघ्र पुनर्स्थापना बारे - मनोसामाजिक परामर्श सम्बन्धी	प्रकोप प्रभावित स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
२ हप्ता - १ महिना	- शिक्षा निरन्तरता बारे - आचारसंहिता पालना गर्ने गराउने बारेमा - शीघ्र पुनर्स्थापना बारे	प्रकोप प्रभावित स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
१ महिना - ३ महिना	- शिक्षा निरन्तरता बारे - आचारसंहिता पालना गर्ने गराउने बारेमा - शीघ्र पुनर्स्थापना बारे - बालबालिकाको संरक्षण एवं लैङ्गिक तथा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी		समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	

परिच्छेद ५: महामारीको परिदृश्य र पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

५.१ उच्च सङ्क्रामक तथा घातक रोगको महामारीको परिदृष्य (जस्तैः कोभिड)

वि.सं. २०७७-७८ मा फैलिएको कोभिड महामारीको यो परिदृष्य बिबिसि नेपाली न्युजको समाचार सामग्रीमा आधारित छ ।

५.२ सङ्क्रामक रोगको महामारी घटना विवरण

नेपालमा कोभिड-१९ को नयाँ स्वरूप ओमिक्रोन भेरियण्टको उपप्रकार बिए फाइभको सङ्क्रमण हाल तीव्र गतिमा बढेको छ र त्यसको प्रत्यक्ष असर विद्यालय सञ्चालनमा परेको छ । सङ्क्रमण थप बढ्दै जाँदा रोकथामका लागि सरकारले बिभिन्न क्षेत्रमा लकडाउन र प्रतिबन्धहरू जारी गरेको छ । अबको दुई सातासम्म नेपाल सङ्क्रमणको उच्च अवस्थाबाट गुज्रने र त्यसपछि सङ्क्रमण ओरालो लाग्ने स्वास्थ्य मन्त्रालयको अनुमान रहेको छ। मन्त्रालयले प्रकाशित गरेको विवरणमा विगत २४ घण्टाको अवधिमा १,०९० जनामा सङ्क्रमण पुष्टि भएको उल्लेख छ । अहिलेको सङ्क्रमण दर १७ प्रतिशत रहेको छ । यससँगै देशभरि सक्रिय सङ्क्रमितको सङ्ख्या ५,८०० नाघेको छ । ती मध्ये अधिकांश काठमाण्डौ उपत्यकाका तीन जिल्लामा रहेका छन् । पाँच सयभन्दा बढी सक्रिय सङ्क्रमित भएका जिल्ला दुई छन् भने मोरङमा पनि २०० भन्दा बढी सक्रिय सङ्क्रमित छन् ।

सङ्क्रमण बढे पनि खोप लगाएका मानिसहरूमा जटिलता कम देखिएको स्वास्थ्य अधिकारी र विज्ञहरूले बताएका छन् । नेपालमा ७० प्रतिशत मानिसहरूले कोभिड खोपको पूर्ण मात्रा लगाएका छन् भने कतिपय खोप नै नलगाउनेहरू पनि छन् । यसअघि मन्त्रालयले कोभिड सङ्क्रमणबाट साउन महिनामा ज्यान गुमाउने मानिस मध्ये ७० प्रतिशत खोप नलगाएका व्यक्ति र दीर्घरोगी रहेको जनाएको थियो । महामारी सुरु भएयता नेपालमा झन्डै १२,००० जनाले कोभिडका कारण ज्यान गुमाएको सरकारको औपचारिक तथ्याङ्क छ भने गण्डकी प्रदेशमा १४६५ जनाको मृत्यु भएको छ। यस प्रदेशको जिल्लागत रुपमा हेर्दा संक्रमितको संख्या, निको भएका र मृत्यु संख्या सबैभन्दा धेरै कास्की जिल्ला देखिन्छ भने सबै भन्दा कममा मनाङ रहेको छ ।

स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयले सङ्क्रमण बढ्ने प्रक्षेपणसँगै स्वास्थ्य सुरक्षाका मापदण्ड पालनामा कडाइ गर्ने र खोपको पहुँच थप विस्तार गरिने बताएको छ। हाम्रोमा धेरै बालबालिकाले अझैसम्म पूर्ण मात्रामा खोप लगाएका छैनन् । त्यसैले अब केही समय विद्यालयहरूको कक्षा अनलाइनबाटै सञ्चालन गर्नुपर्नेछ। अहिले सङ्क्रमण दरमा भएको वृद्धिलाई सरकारले नयाँ लहर भनेको छ। यो लहर भत्काउन विद्यालयहरूमा भौतिक उपस्थितिमा गरिने पठनपाठन क्रियाकलाप बन्द गरेर वैकल्पिक माध्यम अपनाएर सिकाइलाई निरन्तरता दिनुपर्नेछ।

५.३ कोभिड-१९ बाट शिक्षाक्षेत्रमा परेको प्रभाव

जोखिममा रहेका बालबालिकाहरु खासगरी छात्रा तथा किशोरीहरु, बसाईसराई गरी आएका मानिसहरु, शरणार्थीहरु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, विपन्न तथा सिमान्तकृत समुदाय यस महामारीबाट थप प्रभावित हुनपुगेको अवस्था छ ।

नेपालमा झण्डै १३ प्रतिशत बालबालिकाहरुको घरमा इन्टरनेटको पहुँच छ । ३५ प्रतिशत बालबालिकाहरु सञ्चारका विभिन्न माध्यमहरु जस्तैः रेडियो, टेलिभिजनको पहुँचमा छन् भने झण्डै ६५ प्रतिशत बालबालिकाहरु कुनै पनि अनलाईन वा सञ्चारका अन्य माध्यमहरुको पहुँचबाट टाढा छन् । विद्यालय भर्नामा लैङ्गिक समानताको सन्दर्भमा नेपालले राम्रो उपलब्धि हासिल गरेको भएता पनि कोरोना भाइरस जस्ता महामारीहरुले लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा प्राप्त उपलब्धीहरुलाई पछाडी पार्दै गईरहेको अवस्था छ ।

हाल कोभिड-१९ बाट कुनै पनि विद्यालयहरु प्रभावित भएका छैनन् । कोभिड-१९ संक्रमण देखिए पनि बालबालिकाहरु र शिक्षकहरु विद्यालय आउन जान असहज भएको छैन । विद्यालयहरु पूर्णरुपमा सञ्चालन भईरहेका छन् ।

५.४ कोभिड-१९को प्रतिकार्य रणनीति

विपद् प्रतिकार्य गर्न विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि नेपाल शिक्षा समूह सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ बमोजिम प्रदेश शिक्षा समूह परिचालित हुनेछ । यसै अनुरुप सम्बन्धित गाउँ/नगरपालिकाको शिक्षा समूह र अन्य विषयक्षेत्रका समूहसँग आवश्यक समन्वय र तालमेल गरी कार्यसञ्चालन गरिनेछ । प्रदेश शिक्षा समूहका मुख्य रणनीतिक क्रियाकलापहरू निम्न बमोजिम हुनेछन् ।

(१) कोभिड-१९को सङ्क्रमण तथा बिस्तारको पूर्वानुमानका आधारमा सम्बन्धित समुदाय तथा शैक्षिक संस्थाहरूलाई सजग र सतर्क रहन सूचित गर्ने,
(२) कोभिड-१९को सम्भावित प्रभाव अनुमानका आधारमा उच्च जोखिममा रहेका विद्यालयमा पठनपाठन सावधानीपूर्वक सञ्चालन गर्न वा बन्द गर्न सूचित गर्ने,
(३) कोभिड-१९ सङ्क्रमणको समय अवधिमा क्रमशः गर्नुपर्ने क्रियाकलाप र समूहका सदस्यको जिम्मेवारी निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्ने,
(४) सुरक्षित स्थानमा आवश्यक आधारभुत सेवा सुविधा सहितका अपाङ्गता भएका बालबालिका र किशोरकिशोरी समेतलाई उपयुक्त हुने गरी अस्थायी कक्षाकोठा (TCs) वा अस्थायी सिकाइ केन्द्र वा अनलाइन सिकाइ केन्द्र वा भर्चुअल कक्षा स्थापना गर्ने,
(५) शिक्षक तथा सहजकर्तालाई आवश्यक अनुशिक्षण र परामर्श प्रदान गर्ने
(६) शिक्षक, कर्मचारी, विद्यार्थी र अभिभावकलाई सङ्क्रमणबाट बच्ने उपायहरूका बारेमा चेतना जगाउने,
(७) मास्क, स्यानिटाइजर लगायतका सामग्री वितरण गर्न समन्वय गर्ने,
(८) सुरक्षित खानेपानी तथा अन्य सुविधाहरूमा आवश्यक सुधार गर्ने,
(९) सुरक्षित दूरी तथा सुरक्षित स्वस्थ व्यवहारका बारेमा सचेत गराउने,
(१०) विद्यालयमा ज्वरो नाप्ने तथा अन्य उपकरणको व्यवस्था गर्ने,
(११) अन्तर्राष्ट्रिय सहायता परिचालन भएको अवस्थामा सम्बन्धित संघ,संस्थासँग समन्वय गर्न सहजीकरण गर्ने,
(१२) अन्य रणनीतिक क्रियाकलाप भूकम्पको घटनामा गरे जस्तै गरिनेछ ।

५.५ स्रोतसाधनको आवश्यकता र विद्यमान क्षमता विश्लेषण

तालिका ५.३ आवश्यकताको विवरण

क्र.सं.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	आवश्यक परिमाण	प्रकोप (कोभिड) विशिष्ट आवश्यकता	कैफियत
क	जनशक्ति				... को मापदण्ड अनुसार
१	शिक्षकलाई तालिम	संख्या	१०,१७९ (४०७१६८/४०)		
२	कर्मचारीलाई तालिम	संख्या	४२५ (८५*५)		प्रति स्थानीय तह ५ जना
३	विद्यालय सञ्चालक समितिलाई तालिम	संख्या			IEMIS अनुसार
ख	सामग्री, प्रविधि, औजार				
१	भर्चुअल शिक्षण विधिको विकास	संख्या	४		टिभि, रेडियो, इन्टरनेट, फोन
२	भर्चुअल शिक्षण प्रविधि स्थापना	संख्या	४		"
३	अपाङ्ग-मैत्री भर्चुअल शिक्षण विधिको विकास र स्थापना	संख्या	२		दृष्टिविहिन र श्रवणविहिनलाई उपयुक्त हुनेगरी
४	डिस्इन्फेक्सन सामग्री तथा औजार	सेट	४२८४४		हप्तामा १ पटक डिस्इन्फेक्सन गर्ने गरी
५	विभिन्न प्रकारका सचेतना सामग्री	सेट	४२८४४		कम्तिमा
६	शिक्षण तथा स्वास्थ्य सामग्रीको पूर्वभण्डारण				
	मास्क प्याकेट	प्याकेट	४२८४४		२२५ प्रति प्याकेट
	स्यानिटाइजर (विद्यालयको कक्षाकोठा संख्या अनुसार परिमाण निर्धारण हुने)	संख्या	४२८४४		प्रति विद्यालय कम्तीमा १ लिटर क्षमताको १ सेट स्यानिटाइजर
	थर्मोमिटर	संख्या	४२८४४		न्यूनतम संख्या
	पिपिइ सेट	सेट	४२८४४		
ग	भौतिक संरचना				

क्र.सं.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	आवश्यक परिमाण	प्रकोप (कोभिड) विशिष्ट आवश्यकता	कैफियत
१	कक्षाकोठामा भौतिक दूरी कायम गर्ने गरी ठाउँ		प्रत्येक कक्षाकोठामा		
२	विद्यालयमा आइसोलेसन कक्षको व्यवस्था		४२८४४	४२८४४	प्रति विद्यालय १
घ	लागत रकम				
१	जनशक्ति	रु	१६.१५ करोड		६४५९५*रु२५००
२	सामग्री, प्रविधि	रु	७१३.४८ करोड		७१३४८*रु १लाख
ङ	संस्थागत संरचना				
१	आपत्कालीन स्वास्थ्य प्रतिकार्य टोली	संख्या	४२८४४	४२८४४	प्रति टोली ४ जना
२	विपद् फोकल पर्सन	संख्या	८५०५	८५०५	प्रति विद्यालय १ जना

सङ्क्रामक रोगको महामारी अवधिमा पठनपाठन सुचारु गर्न ४० विद्यार्थीलाई कम्तीमा एक शिक्षकका दरले जम्मा १०,१७९ शिक्षक जनशक्ति चाहिने देखिन्छ ।

तालिका ५.४ विद्यमान स्थिति र अपुग हुने स्रोतसाधन एवं दक्षताको सारांश विवरण

क्र.स.	आवश्यकताको विवरण	एकाइ	आवश्यक परिमाण	उपलब्ध परिमाण			जम्मा उपलब्ध परिमाण	अपुग परिमाण	कैफियत
				संघीय तह	प्रदेश तह	स्थानीय तह			
क	**जनशक्ति**								
१	शिक्षकलाई तालिम	संख्या	१०,१७९					१०,१७९	
२	कर्मचारीलाई तालिम	संख्या							
३	विद्यालय सञ्चालक समितिलाई तालिम	संख्या	७६५४५ (८५०५*९)						
ख	**सामग्री, प्रविधि, औजार**								
४	डिस्इन्फेक्सन सामग्री तथा औजार	सेट	४२८४४					४२८४४	
५	विभिन्न प्रकारका सचेतना सामग्री	सेट	४२८४४					४२८४४	
६	स्वास्थ्य सामग्रीको पूर्वभण्डारण		४२८४४					४२८४४	
	मास्क प्याकेट		४२८४४					४२८४४	
	स्यानिटाइजर		४२८४४					४२८४४	
	थर्मोमिटर		४२८४४					४२८४४	
	पिपिइ सेट		४२८४४					४२८४४	
ग	**भौतिक संरचना**								

१	कक्षाकोठामा भौतिक दूरी कायम गर्ने गरी ठाउँ	कक्षाकोठा	प्रत्येक कक्षाकोठामा	आवश्यक नहुने	आवश्यक नहुने				
२	विद्यालयमा आइसोलेसन कक्षको व्यवस्था	संख्या	४२८४४	आवश्यक नहुने	आवश्यक नहुने			४२८४४	
घ	**लागत रकम**								
१	जनशक्ति	रु							
२	सामग्री, प्रविधि	रु							
ङ	**संस्थागत संरचना**								
१	आपत्कालीन स्वास्थ्य प्रतिकार्य टोली	संख्या	४२८४४					४२८४४	
२	विपद् फोकल पर्सन	संख्या	४२८४४					४२८४४	
१	आपत्कालीन स्वास्थ्य प्रतिकार्य टोली	संख्या	४२८४४						

स्रोतसाधन व्यवस्थापन रणनीति

अपुग स्रोतसाधन र क्षमताको परिपूर्ति देहाय बमोजिम गरिने छः

(१) सामाजिक विकास मन्त्रालयले वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट विनियोजन गर्ने,

(२) विपद् व्यावस्थापनका लागि शैक्षिक कार्यक्रम कार्यान्वयन निरन्तर रहेको साथै प्रदेश सरकार समानिकरण वजेट तर्फ आ.ब.२०७८/७९ को कायक्राम तथा बजेटबाट विपद व्यिस्थापनको लागि रु २५ लाख विनियोजन गरिएकोलाइ उपयोग गर्ने।

(३) भैपरी आएमा शिक्षा मन्त्रालय, शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रले अन्य प्रयोजनको लागि छुट्याएको स्रोतसाधन वा वार्षिक बजेट आपत्कालीन योजनामा उपयोग गर्न रकमान्तर गर्ने,

(४) आर्थिक तथा योजना मन्त्रालयले आवश्यक पर्ने कोषको लागि रकम निकासा गरी आवश्यक सामग्री, प्रविधि र अन्य स्रोतसाधन खरिद गरी भण्डारण गर्ने र उपयोग गर्ने,

(५) आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालयसंग समन्वय गरी सामाजिक विकास मन्त्रालयले विपद् अवधिमा आवश्यक परेमा शिक्षा क्षेत्रको लागि सामग्री, औजार र सेवा तत्काल खरिद गर्न वा भाडामा लिन उपयुक्त आपूर्तिकर्ता, उद्योग व्यवसायीसँग प्रचलित कानुन बमोजिम अनुबन्ध करार गर्ने,

(६) समूहका अन्य सदस्यले स्रोतसाधन जुटाउन पहल गर्ने,

(७) प्रदेश तथा स्थानीय तहमा क्षमता बढाउन पहल गर्ने र

(८) तालिम, अभ्यास गरी उपलब्ध जनशक्तिको दक्षाता अभिबृद्धि गर्ने ।

५.६ महामारी परिदृश्यका लागि शिक्षा क्षेत्रको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

कोभिड-१९ लगायतका सङ्क्रामक रोगको महामारीको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निम्न अनुसार रहेको छ।

५.६.१ आधारभुत र सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना (General Preparedness)

तालिका ५.६ आधारभूत तथा सामान्य पूर्वतयारी कार्ययोजना

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
१ प्रतिकार्यका लागि पर्याप्त व्यवस्थापन तथा समन्वय क्षमता तयार गर्ने					
कोभिड-१९ प्रतिकार्य योजना अद्यावधिक गर्ने		प्रदेश तह	जेठ मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
स्थानीय तह शिक्षा समूहसँग समन्वय गर्ने		प्रदेशभर	निरन्तर	सम्पर्क व्यक्ति	
विद्यालयलाई लक्षित गरी सचेतना र शिक्षामूलक सामग्री उत्पादन र वितरण गर्ने	८०००	पोखरा-प्रदेशभरका सबै विद्यालय	बैशाख मसान्त भित्र	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
सुरक्षित दूरी तथा सुरक्षित स्वस्थ व्यवहारका बारेमा विद्यार्थी, शिक्षक, कर्मचारी तथा अभिभावकलाई सचेत गराउने		प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
सुरक्षित खानेपानी तथा अन्य सुविधाहरूको व्यवस्थापन तथा आवश्यक सुधार गर्न सहयोग, समन्वय र पैरवी गर्ने ।	८०००	प्रदेशभरका सबै विद्यालय	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
मास्क, स्यानिटाइजर लगायतका सामग्री भण्डारण गर्न समन्वय गर्ने,	१	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आवश्यकता समेत परिपूर्ति हुने गरी भर्चुअल शिक्षण विधिको विकास गर्न केन्द्र सँग समन्वय गर्ने ।	१	प्रदेशभर काम लाग्ने	निरन्तर	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
डिस्इन्फेक्सन सामग्री तथा औजारको प्रवन्ध गर्न स्थानीय तहसँग समन्वय गर्ने	८५	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
प्रत्येक स्थानीय तहमा शिक्षण तथा स्वास्थ्य सामग्रीको पूर्वभण्डारण गर्न समन्वय तथा सहयोग गर्ने	८५	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
कक्षाकोठामा भौतिक दूरी कायम गर्ने गरी ठाउँको प्रवन्ध गर्न स्थानीय तहसँग समन्वय गर्ने	८५	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	सूचना प्रविधिको पहुँचभन्दा बाहिर रहेका विद्यार्थीको लागि
विद्यालयमा आइसोलेसन कक्षको व्यवस्था गर्न समन्वय गर्ने	८०००	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
२ विद्यालय प्रणालीभित्र विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक र सहयोगीहरू बिच महामारी रोकथाम र उत्थानशीलता दृढ पार्ने					
विद्यार्थी, शिक्षक, अभिभावक र सहयोगीहरूलाई मनोसामाजिक परामर्श दिन स्थानीय तहसँग समन्वय गर्ने र आवश्यक सहयोग गर्ने	८५	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
विद्यालयमा बिभिन्न समूहका विद्यार्थीका लागि हात धुने स्थान व्यवस्था गर्न समन्वय गर्ने	८५	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
विद्यार्थीका लागि घरबाटै खाजा ल्याउने परिपाटी सुनिश्चित गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	८०००	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व	
सरसफाइ र स्वास्थ्य सामग्रीको प्रबन्ध मिलाउन समन्वय, सहयोग गर्ने	८०००	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	

क्रियाकलाप	आवश्यकता	स्थान	कहिले गर्ने	जिम्मेवार निकाय	बजेट/ स्रोत व्यवस्थापन
सङ्क्रमण रोकथामको लेखाजोखा गरी आवश्यक प्रतिकार्य गर्न समन्वय गर्ने	८५	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
शिक्षण सामग्रीको उपलब्धता सुनिश्चित गर्ने	८५	प्रदेशभर	निरन्तर	समूह नेतृत्व	

५.६.२ कोभिड-१९ प्रतिकार्य योजना

तालिका ५.७ कोभिड-१९ महामारीको प्रतिकार्य योजना (विद्यालय पूर्णरुपमा बन्द भएको अवस्थामा)

क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
समूहको आपत्कालीन बैठक बस्ने	प्रदेश तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
विद्यालय, स्थानीय तह, जिल्लासँग समन्वय गरी सङ्क्रमण जोखिम अवस्थाको जानकारी लिने	प्रदेशभरबाट	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
स्थानीय तह, जिल्लासँग समन्वय गरी विद्यालय सञ्चालन सम्बन्धी निर्णय गर्ने,	सम्बन्धित क्षेत्रमा	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
स्थानीय तह, जिल्लासँग समन्वय गरी पठनपाठन, कक्षा सञ्चालन गर्न तयारी गर्ने	प्रदेश तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
विद्यालय सञ्चालन गर्न स्थानीय तह र विद्यालयलाई सहयोग गर्ने	आवश्यक स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
आवश्यक भए बमोजिम अनलाइन कक्षा चलाउन स्थानीय तह/विद्यालयलाई सहयोग गर्ने	आवश्यक स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
भैरहेका क्रियाकलापको अनुगमन तथा वस्तुस्थितिको विश्लेषण गर्ने	प्रदेशभर	अनुगमन समिति	
जिल्लासँग समन्वय गरी आवश्यक भएका स्थानीय तह, विद्यालयमा नगद, सामग्री प्रवाह गर्ने	आवश्यक स्थानीय तह	समूह नेतृत्व	
जिल्लासँग समन्वय गरी जनशक्ति अपुग भएका स्थानीय तहमा शिक्षक तथा अन्य सहायताकर्मी पठाउने	आवश्यक स्थानीय तह	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
(विद्यालय पूर्णरुपमा बन्द भएको अवस्थामा)			
शिक्षाक्षेत्रमा महामारीबाट प्रभावितको तथ्याङ्क सङकलन तथा अद्याविधिक गर्ने	प्रदेश तह	समूह नेतृत्व	

क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
प्रत्येक स्थानीय तहले आवश्यकता अनुसार नजिकका स्थानीय एफएम र टेलिभिजन संग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने	प्रदेशभर	स्थानीय तह	
शिक्षकहरुलाई एफएमबाट कसरी कक्षा सञ्चालन गर्ने भन्ने वारेमा प्रविधिमैत्री अभिमुखीकरण वा तालिम दिने ।	प्रदेशभर	स्थानीय तह	
स्थानीय भाषामा शैक्षिक तथा सिकाई सामग्रीहरु तयार गर्ने, सकभर अक्षर भन्दा चित्र, डायग्राम, खेल, क्विज, उदाहरणबाट तयार गर्ने	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
विद्यार्थी तथा अभिभावकलाई अनलाइन कक्षाबारे टेलिफोन तथा घर दैलो भ्रमण गरी जानकारी दिने लिने ।	प्रदेशभर	स्थानीय तह	
राष्ट्रिय टेलिभिजनबाट प्रसारित हुने कक्षाहरुको समय, विषय बारेमा जनचेतना जगाउने ।	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
शिक्षकहरुबिच जुम (ZOOM) वैठकगरी कसरी कक्षा सञ्चालन गर्ने भन्ने बारे जानकारी दिने लिने ।	प्रदेशभर	स्थानीय तह	
(भौतिक दुरी कायम गरी)			
भौतिक दुरी कायम गरेर स्वास्थ्य सुरक्षाका उपायहरु अपनाएर कक्षाहरु सञ्चालन गर्न निर्देशन दिने ।	प्रदेशभर	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
विद्यालय परिसर, कक्षाकोठा, शौचालय सरसफाई तथा किटाणु निर्मलीकरण क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न लगाउने।	प्रदेशभर	स्थानीय तह	
विद्यालय परिसर भित्र बालमैत्री र संक्रमणको जोखिम न्यूनीकरण गर्ने किसिमका हातधुने व्यवस्था मिलाउने र ठाउँ ठाउँमा स्यानीटाइजर राख्ने व्यवस्था गर्ने	प्रदेशभर	स्थानीय तह	
शिक्षक तथा विद्यार्थीहरुलाई मास्क वितरण गर्ने र त्यसको सदुपयोग बारे चेतना फैलाउने	प्रदेशभर	स्थानीय तह	
विद्यालयमा विद्यार्थीहरुको ज्वरो नाप्ने व्यवस्था मिलाउने।	प्रदेशभर	स्थानीय तह	

५.६.३ कोभिड-१९ महामारीमा लैङ्गिक, सामाजिक एवं समावेशिता र अपाङ्गता भएकाहरूको विशिष्ट आवश्यकता सम्बोधन गर्न क्रियाकलाप र रणनीति

तालिका ३.१० कोभिड-१९को अवस्थामा विशिष्ट आवश्यकताका लागि योजना

क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	बजेट
अपाङ्ग-मैत्री भौतिक संरचना निर्माण गर्न समन्वय, सहयोग र पैरवी गर्ने	प्रदेश भरी	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
अपाङ्ता भएका विद्यार्थीका लागि अनुकूल सिकाइ वातावरण तयार गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने	प्रदेश भरी	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
अपाङ्ता भएका विद्यार्थीका लागि पाठ्य सामग्रीको विकास तथा वितरण गर्ने	प्रदेश भरी	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र	
मनोसामाजिक परामर्शदाताहरुको तथ्याङ्क संकलन गर्न र आवश्यक तालिम दिन सहयोग गर्ने ।	प्रदेश भरी	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	
वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन, अभिभावक शिक्षा, विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाईको व्यवस्थापन, भौतिक दुरी कायम गरी पठनपाठन गर्ने, नेपाल सरकारले लागु गरेको निर्देशनको पालना तथा कार्यान्वयनमा विशेष जोड दिने। सबैका लागि वैकल्पिक शिक्षामा जोड ।सुरक्षाका सबै उपायहरुको अवलम्वन गर्ने ।ह्विलिचयर, लठ्ठिको प्रयोग गर्न पहुँचको सुनिश्चितता गर्न समन्वय, सहयोग तथा पैरवी गर्ने ।	प्रदेश भरी	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व, सदस्यहरू	

५.६.४ सञ्चार तथा पैरवी रणनीति

(क) पूर्वतयारी चरणमा सञ्चार तथा पैरवी

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान/माध्यम	जिम्मेवार निकाय	बजेट
सामान्य अवस्थामा	महामारीको जोखिम र सुरक्षा सम्बन्धी सन्देश तथा कार्यक्रमहरू निर्माण तथा प्रकाशन प्रसारण गर्ने	एफएम रेडियो	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	
	विपद जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी सन्देश तथा कार्यक्रमहरू निर्माण तथा प्रसारण गर्ने	टेलिभिजन, केबल टेलिभिजन		
	शिक्षा लगायतका सामाजिक विषयमा केन्द्रित सञ्चारमूलक गतिविधिमा विपद् व्यवस्थापनको विषय समेट्ने	प्रिन्ट मिडिया		
		न्यू मिडियाः अनलाइन र सामाजिक सञ्जाल		

(ख) आपत्कालीन अवस्थामा सञ्चार तथा पैरवी

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान/माध्यम	जिम्मेवार निकाय	बजेट
	आपत्कालीन अवस्थाका बारेमा सञ्चार माध्यमबाट जानकारी दिने - महामारीबाट बच्ने सुरक्षित उपायहरू बारे - अस्पताल र स्वास्थ्य उपचारका बारे - सुरक्षित र स्वस्थ व्यवहारका बारे - पठनपाठन निरन्तरताका लागि जनचेतना सम्बन्धित जानकारी - मनोसामाजिक परामर्श सेवा सम्बन्धी	प्रदेश भरी	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	

परिच्छेद ६: कृत्रिम घटना अभ्यास तथा योजनाको परीक्षण

६.१ कृत्रिम घटना अभ्यास

प्रदेश शिक्षा समूहले स्रोतसाधनको अवस्था, समूहको दक्षता परीक्षण एवं क्षमता अभिवृद्धि गर्न समयसमयमा विपद् परिदृष्यमा आधारित भई विपद् प्रतिकार्यको नमूना अभ्यास गर्ने, गराउनेछ ।

६.२ कृत्रिम घटना अभ्यास कार्यतालिका

तालिका ६.१ कृत्रिम घटना अभ्यास कार्यतालिका

सि.न.	क्रियाकलाप	स्थान	मिति	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
क	बाढीको प्रतिकार्य अभ्यास				
१	अभ्यासका लागि कार्यदल गठन	पोखरा	फागुन पहिलो हप्ता	समूह नेतृत्व र सहनेतृत्व	सदस्यहरू
२	कार्यदलबाट विपद्को परिदृष्य तयारी	पोखरा	चैत्र मसान्त सम्म	कार्यदल	
३	स्थान र सहभागी छनोट	समूहले निर्धारण गरेको स्थानमा	चैत्र मसान्त सम्म	कार्यदल	नेतृत्व, सहनेतृत्व
४	अभ्यासको क्रियाकलाप र समयतालिका निर्धारण	पोखरा	चैत्र मसान्त सम्म	कार्यदल	नेतृत्व, सहनेतृत्व
५	अभ्यासको लागि सामग्रीहरूको व्यवस्था	निर्धारित स्थानहरूमा	बैशाख दोस्रो हप्तासम्म	कार्यदल	सदस्यहरू
६	अभ्यासको सहजीकरण गर्न कार्यदलद्वारा पूर्व-अभ्यास र प्रशिक्षण	निर्धारित स्थानहरूमा	बैशाख दोस्रो हप्तासम्म	कार्यदल	सदस्यहरू
७	अभ्यास आयोजना/सञ्चालन गर्ने	यसको प्रदेशमा तिन ठाउँमा	जेठ १५ सम्ममा	कार्यदल	सदस्यहरू
८	अभ्यासको मूल्याङ्कन गर्ने	यसको प्रदेशमा तिन ठाउँमा	हरेक अभ्यास पश्चात	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	कार्यदल
९	मूल्याङ्कन र सिकाइको आधारमा विपद् प्रतिकार्य योजनामा सुधार गर्ने	पोखरा	जेठ मसान्त सम्म	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	सदस्यहरू

सि.न.	क्रियाकलाप	स्थान	मिति	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
ख	भूकम्पको प्रतिकार्य अभ्यास				
१	अभ्यासका लागि कार्यदल गठन	पोखरा	मंसिर पहिलो हप्ता	समूह नेतृत्व र सहनेतृत्व	सदस्यहरू
२	कार्यदलबाट विपद्को परिदृष्य तयारी	पोखरा	मंसिर मसान्त सम्म	कार्यदल	....
३	स्थान र सहभागी छनोट	समूहले निर्धारण गरेको स्थानमा	मंसिर मसान्त सम्म	कार्यदल	नेतृत्व, सहनेतृत्व
४	अभ्यासको क्रियाकलाप र समयतालिका निर्धारण	पोखरा	मंसिर मसान्त सम्म	कार्यदल	नेतृत्व, सहनेतृत्व
५	अभ्यासको लागि सामग्रीहरूको व्यवस्था	निर्धारित स्थानहरूमा	पुस दोस्रो हप्तासम्म	कार्यदल	सदस्यहरू
६	अभ्यासको सहजीकरण गर्न कार्यदलद्वारा पूर्व-अभ्यास र प्रशिक्षण	निर्धारित स्थानहरूमा	पुस दोस्रो हप्तासम्म	कार्यदल	सदस्यहरू
७	अभ्यास आयोजना/सञ्चालन गर्ने	यसको प्रदेशमा तिन ठाउँमा	पुस १५ देखि माघ १५ सम्म	कार्यदल	सदस्यहरू
८	अभ्यासको मूल्याङ्कन गर्ने	यसको प्रदेशमा तिन ठाउँमा	हरेक अभ्यास पश्चात	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	कार्यदल
९	मूल्याङ्कन र सिकाइको आधारमा विपद् प्रतिकार्य योजनामा सुधार गर्ने	पोखरा	माघ मसान्त सम्म	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	सदस्यहरू
ग	कोभिड-१९ जस्ता सङ्क्रामक रोगको महामारीको प्रतिकार्य अभ्यास				
१	अभ्यासका लागि कार्यदल गठन	पोखरा	भदौ पहिलो हप्ता	समूह नेतृत्व र सहनेतृत्व	सदस्यहरू
२	कार्यदलबाट विपद्को परिदृष्य तयारी	पोखरा	भदौ मसान्त सम्म	कार्यदल	....
३	स्थान र सहभागी छनोट	समूहले निर्धारण गरेको स्थानमा	भदौ मसान्त सम्म	कार्यदल	नेतृत्व, सहनेतृत्व

सि.न.	क्रियाकलाप	स्थान	मिति	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय
४	अभ्यासको क्रियाकलाप र समयतालिका निर्धारण	पोखरा	भदौ मसान्त सम्म	कार्यदल	नेतृत्व, सहनेतृत्व
५	अभ्यासको लागि सामग्रीहरूको व्यवस्था	यसको प्रदेशमा तिन ठाउँमा	असोज दोस्रो हप्तासम्म	कार्यदल	सदस्यहरू
६	अभ्यासको सहजीकरण गर्न कार्यदलद्वारा पूर्व-अभ्यास र प्रशिक्षण	सँघको अभ्यासमा सहभागी हुने र सय प्रदेशमा तिन ठाउँमा	असोज दोस्रो हप्तासम्म	कार्यदल	सदस्यहरू
७	अभ्यास आयोजना /सञ्चालन गर्ने	यसको प्रदेशमा तिन ठाउँमा	असोज १५ देखि कार्तिक १५ सम्म	कार्यदल	सदस्यहरू
८	अभ्यासको मूल्याङ्कन गर्ने	अभ्यास भएको स्थान	हरेक अभ्यास पश्चात	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	कार्यदल
९	मूल्याङ्कन र सिकाइको आधारमा विपद् प्रतिकार्य योजनामा सुधार गर्ने	पोखरा	कार्तिक मसान्त सम्म	समूह नेतृत्व, सहनेतृत्व	सदस्यहरू
घ	जिल्ला तथा स्थानीय तह शिक्षा समूहको अभ्यासमा सहयोग तथा सहभागी हुने				

कृत्रिम घटना अभ्यासबाट सम्बन्धित विद्यालय, समुदाय, स्थानीय तह, जिल्ला वा पुरा प्रदेशको अवस्थाका बारेमा जानकारी लिएर निम्न विषयमा आवश्यक सुधार तथा पूर्वतयारी गरिनेछ ।

तालिका ६.२ कृत्रिम घटना अभ्यासको सिकाइबाट सुधार गर्नुपर्ने क्षेत्रहरू

अवस्था विवरण	सुधार गर्नुपर्ने विषय
प्रभावित समुदाय र विद्यालयसम्मको पहुँच लगायतका विद्यालय वरपरको स्थिति	... विद्यालयमा जाने बाटो सुधार गर्ने वा बैकल्पिक बाटो व्यवस्था गर्नुपर्ने।
अस्थायी आश्रयस्थलका लागि प्रचलित मापदण्ड अनुसारको (आधारभुत सेवा सुविधा समेत) खुला स्थल र भौतिक संरचना,	सवैको पहुँच हुने खालको बनाउने ।
समूहमा उपलब्ध दक्ष जनशक्ति,	तयारी अवस्थामा हुनु पर्ने ।

उपलब्ध सामग्री, मेशिनऔजार र प्रविधि,	सबैको पहुँचमा साथै चालु अवस्थामा हुनु पर्ने ।
समूहको परिचालन तथा व्यवस्थापकीय दक्षता,	नियमित गर्ने ।
समुदायको सचेतना र प्रतिकार्यमा सहभागिता	पुर्नरताजकी गर्ने ।
अन्य विषयक्षेत्र र विपद् व्यवस्थापन निकायसँगको अन्तरसम्बन्ध,	नियमित समन्वय गर्ने ।
अन्तरतहगत समन्वय र तहाँबाट हुनुपर्ने वा हुन सक्ने सहायताको पहुँच र अन्य आवश्यक जानकारी	निरन्तर अद्यावधिक गर्ने ।

परिच्छेद ७ः समन्वय र सहकार्य

७.१ संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तह शिक्षा समूह बिचको समन्वय र सहकार्य

संघीय शिक्षा समूहको सञ्चालन र सदस्य संस्था बिचको समन्वय कार्यविधिमा उल्लेख भए बमोजिम गरिनेछ । समूहको नियमित तथा अन्य बैठकमा विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य योजनाको कार्यान्वयन सम्बन्धमा छलफल गरिनेछ । समूहका सदस्य बिच सम्पर्क र समन्वय गर्न सदस्य संस्थाका सम्पर्क व्यक्तिको नाम, सम्पर्क नम्बर अनुसूची १ मा संलग्न गरीएको छ ।

संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको शिक्षा समूहबीच कार्यविधिमा उल्लेख भए बमोजिम विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा आपसी समन्वय र सहकार्य हुनेछ। सम्पर्क व्यक्तिहरूको नाम, सम्पर्क नम्बर तथा अन्य आवश्यक विवरण सहितको अन्तरतहगत सम्पर्क सूची तयार गरी सम्बन्धित सबैको पहुँचमा हुने गरी इएमआइएस डाटाबेसमा राखिएको छ । सम्पर्क सूचीलाई क्रमशः अद्यावधिक गरिनेछ ।

संघीय शिक्षा समूहले आवश्यकता अनुसार प्रदेश, जिल्ला तथा स्थानीय शिक्षा समूहको क्षमता विकास, योजना तर्जुमा तथा विपद् प्रतिकार्यमा सहयोग र समन्वय गर्नेछ ।

७.२ अन्तरविषयगत तथा निकायगत समन्वय र सहकार्य

प्रदेश शिक्षा समूहको अन्तरविषयगत समूहसँग नियमित समन्वय र सहकार्य हुनेछ । आपसी समन्वय गर्न सम्बन्धित समूहका सम्पर्क व्यक्ति चयन गरी समन्वय संयन्त्र स्थापना गरिनेछ । यस प्रदेशमा ६ वटा समूहहरू रहेका छन् ।

(क) शिविर समन्वय तथा शिविर व्यवस्थापन,
(ख) स्वास्थ्य र पोषण
(ग) कृषि र पोषण,
(घ) संरक्षण र शिक्षा,
(ङ) खानेपानी, सरसफाइ र स्वास्थ्य प्रवर्द्धन (वास),
(च) आपत्कालीन सञ्चार, बन्दोबस्ती तथा शीघ्र पुनर्लाभ,

प्रदेश शिक्षा समूहका लागि अन्य समूहबाट तोकिएका सम्पर्क व्यक्तिहरूको अद्यावधिक विवरण अनुसूची १ मा राखिएको छ । आपसी समन्वय र सहकार्य प्रवर्द्धन गर्न सम्बन्धित समूहका प्रतिनिधिलाई शिक्षा समूहको बैठकमा आमन्त्रण गरिनेछ । साथै अन्य समूहसँग साथै निकायसँग सम्पर्क गर्न प्रदेश शिक्षा समूहबाट अनुसूची १ बमोजिमका सम्पर्क व्यक्ति तोकिएको छ ।
समूहका तर्फबाट समूह नेतृत्व (शिक्षा जनशक्ति तथा स्रोत विकास केन्द्र) ले प्राधिकरण, गृह मन्त्रालय तथा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयसँग समन्वय गर्नेछ ।

परिच्छेद ८ः सूचना व्यवस्थापन, सञ्चार तथा पैरवी

८.१ सूचना व्यवस्थापन

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि शिक्षा समूह सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ मा उल्लेख भए बमोजिम शिक्षा समूहले विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्यका चरणमा शिक्षा क्षेत्रको तथ्याङ्क व्यवस्थापन र सूचना सम्प्रेषणको कार्य निम्न प्रक्रियामा गर्नेछः

- स्वीकृत विधि र प्रक्रिया प्रयोग गरी समग्र विपद् जोखिम सम्बन्धी तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने,
- सङ्कलित तथ्याङ्कलाई तोकिएको उपयुक्त विद्युतीय वा छपाइ अवस्थामा सुरक्षित भण्डारण गर्ने,
- तथ्याङ्कको विश्लेषण गरी उपयुक्त प्रतिवेदन, सूचना वा सचेतना सामग्री तयार गर्ने र
- प्रतिवेदन, सूचना वा सचेतना सामग्री प्रकाशन/सम्प्रेषण गर्ने गराउने ।

८.२ सञ्चार तथा पैरवी

विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि नेपाल शिक्षा समूह सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ मा उल्लेख भए बमोजिम अन्तर समूहगत (अन्य क्लस्टरहरूसँग) समन्वय र रिपोर्टिङ्ग गर्नेछ । साथै, संघ, प्रदेश, जिल्ला र स्थानीय तह बीचको समन्वय र सञ्चारको सहजीकरण गर्नेछ । सञ्चार वृक्ष तथा सम्पर्क व्यक्तिहरूको सूची अनुसूची १ मा दिइएको छ ।

सञ्चार तथा पैरवी कार्ययोजना विपद् परिदृश्यहरूको आधारमा सम्बन्धित प्रकोपको पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजनामा (परिच्छेद ३, ४ र ५) समेटिएको छ ।

परिच्छेद ९ः सारांश

९.१ समस्या र चुनौती

कार्यविधि बमोजिम मन्त्रालयले गठन गरेको कार्यदलले योजनाको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्नेछ । अनुगमन कार्यदलको कार्यसूची देहाय बमोजिम हुनेछ । शिक्षा क्षेत्रको विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना

हरेक विपद् घटनामा बालबालिकाको पठनपाठनमा प्रत्यक्ष असर पर्ने गरेको छ साथै विपद् बाट अस्पताल, सडक, खानेपानी, विद्यालय, सञ्चार जस्ता आधारभुत एवं अत्यावश्यक सेवामा असर पर्ने हुनाले बालकालिकाको अभिभावकको अवश्था समेत संकटमा परेको हुन्छ जस्ले गर्दा पठनपाठनमा अझ लामो समय सम्म असर पार्ने गर्छ । शिक्षा आधारभुत तथा अत्यावश्यक सेवाको क्षेत्र हो । मुख्य गरी निम्न समस्या र चुनौतीहरु रहेका छन् ।

- भौगीलिक रुपमा असहज ठाउँमा विद्यालय भवन रहने ।
- बस्तीहरु टाढा रहनु ।
- विद्यालय भवनको संरचना कमजोर रहेको ।
- सूचनाको पहुँच कमजोर रहेको ।
- जनचेतनाको कमी रहेको ।

९.२ समाधानका लागि अपनाउनु पर्ने उपाय

- आपत्कालीन अवस्थामा र तत्पश्चात हरसंभव छिटो पठनपाठन सुचारु गर्न जरुरी भएको हुनाले विपद् घटना पश्चात् शिक्षा क्षेत्र सुचारु गर्दा अन्य विषयक्षेत्रको पुनर्लाभिमा समेत सहज हुन्छ ।
- विपद्‌बाट शिक्षा क्षेत्रमा हुन सक्ने प्रभाव कम गर्न यस विषयमा काम गर्ने सरकारी, गैरसरकारी, निजी क्षेत्र तथा अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाले सामूहिकरूपमा विपद् पूर्वतयारी र प्रतिकार्य गर्नु पर्दछ ।
- यस आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न यस मन्त्रालयले विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका तयार गरिएको छ । यो कार्ययोजनामा यस प्रदेशमा वढि मात्रामा शिक्षा क्षेत्रमा प्रभाव पार्ने प्रकोपहरुको विपद्‌स्तरको परिदृष्य साथसाथै भूकम्प र सङ्क्रामक रोगको महामारीका लागि महाविपद्‌स्तरको परिदृष्य तयार गरी योजना तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद १०: अनुगमन र समीक्षा

१०.१ अनुगमन संयन्त्र र कार्यसूची

कार्यविधि बमोजिम मन्त्रालयले गठन गरेको कार्यदलले योजनाको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्नेछ । अनुगमन कार्यदलको कार्यसूची देहाय बमोजिम हुनेछ ।

(१) कार्ययोजना कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन गर्ने,
(२) विपद् प्रतिकार्यको प्रभावकारिताको विशेष अनुगमन गर्ने,
(३) पठनपाठन निरन्तरताको अनुगमन गर्ने,
(४) योजनाको मध्यावधि मूल्याङ्कन योजना कार्यान्वयनको दोस्रो वर्षको फागुन महिनामा गर्ने र आगामी वर्षको योजना परिमार्जन गर्न सुझाव सिफारिश गर्ने ।
(५) योजनाको अन्तिम मूल्याङ्कन पाँचौं वर्षको माघ-फागुनमा गर्ने र योजना परिमार्जन गर्न सुझाव सिफारिश गर्ने ।

१०.२ अनुगमन र मूल्याङ्कन कार्ययोजना

योजना कार्यान्वयन अवस्थाको अनुगमन र मूल्याङ्कन कार्ययोजनाको सारांश विवरण तालिका ९.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ । अनुगमन र मूल्याङ्कन कार्यदलले आवश्यकता अनुसार कार्यतालिकामा क्रियाकलाप थप, समय र स्थानमा सामान्य संशोधन गर्न सक्नेछ ।

तालिका ९.१ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन कार्ययोजना

समय अवधि	क्रियाकलाप	स्थान	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	बजेट
चौमासिक	नियमित अनुगमन	प्रदेश स्तरमा	प्रदेश मन्त्रालय	नेतृत्व, सहनेतृत्व	
चौमासिक	विपद् प्रतिकार्यको अनुगमन	प्रभावित क्षेत्रमा	प्रदेश मन्त्रालय, स्थानीय तह	नेतृत्व, सहनेतृत्व	
तत्काल	आपत्कालीन अवस्थामा पठनपाठनको अनुगमन	प्रभावित क्षेत्रमा	प्रदेश मन्त्रालय, स्थानीय तह	नेतृत्व, सहनेतृत्व	
अर्धवार्षिक	मध्यावधि मूल्याङ्कन	प्रभावित क्षेत्रमा	प्रदेश मन्त्रालय, स्थानीय तह	नेतृत्व, सहनेतृत्व	
पाचौ बर्षमा	अन्तिम मूल्याङ्कन	प्रदेश स्तरमा	प्रदेश मन्त्रालय, स्थानीय तह	नेतृत्व, सहनेतृत्व	

१०.३ योजनाको समीक्षा र परिमार्जन

यस योजनाको समीक्षा तथा आवश्यक परिमार्जन सामान्यतया वार्षिकरूपमा गरिनेछ । तर आवश्यकता भएमा सो अगावै पनि कार्य योजनामा परिमार्जन गरिनेछ ।

परिच्छेद ११: वार्षिक कार्य योजना २०७९ श्रावण देखि २०८० आषाढ सम्म

क्र. सं.	क्रियाकलापहरु	इकाई	केसलोड	जम्मा संख्या	जम्मा	रकम	जम्मा रकम	समय अवधी	जिम्मेवारी	सहायक जिम्मेवारी	कैफियत
	क. ECD कक्षामा बालबालिका संख्या ९९,६०१, ख. १ देखी ८ कक्षा ४०१,०६२ र ग. ९ देखि १२ कक्षा १६८,९२८ जना										
१	इसिडि किट खरिद गर्ने	वटा	२५% प्रभावित	२४९००							1 per ECD center - Rs 15,000
२	विद्यार्थी किट खरिद गर्ने	वटा	जम्मा १०%	६७०००							per child grade 1-8, Girls - Rs. 2,000 and Boys - Rs. 1500
३	शैक्षिक किट खरिद गर्ने	वटा	अवस्था अनुसार	६०००							Education kit per primary Rs. 10,000
४	मनोरञ्जन किट खरिद गर्ने	वटा	अवस्था अनुसार	६०००							per kit- Rs. 20,000
५	सेल्टर किट खरिद गर्ने	वटा	कक्षा १ देखी १२	२०००							Around Rs. 50000
६	तारपोलिन सिट	वटा	१ देखी १२ कक्षा	१०५००(प्रत्येक जिल्लामा ५००)							Per pcs large size - Rs. 15000
७	IRA, MIRA, CSDA सम्बन्धी फारमहरु छाप्ने	प्रति	अवस्था अनुसार	५५००							Around -50000 (Total)
८	IRA, MIRA, CSDA सूचना संकलन तालिम	जना	अवस्था अनुसार	२२० (प्रत्येक जिल्लामा २० जना)							Lumsum - ५५00000
९	मनोसामाजिक परामर्श तालिम	जना	प्राथमिक तह	५०							Lumsum - 50000
१०	वृहत विद्यालय सुरक्षा आधारभूत मापदण्ड बारे प्रधानाध्यापक र विपद् सम्पर्क व्यक्तिलाई तालिम दिने	जना	अवस्था अनुसार								Lumsum- 250000
११	पिफर्म, कार्पेट र चकटी खरिद गर्ने	वटा	बाल विकास र कक्षा १	४१९६							Per ECD Classroom around - 35000

अनुसूचीहरुः

अनुसूची १ क्लस्टरको सांगठनिक संरचना

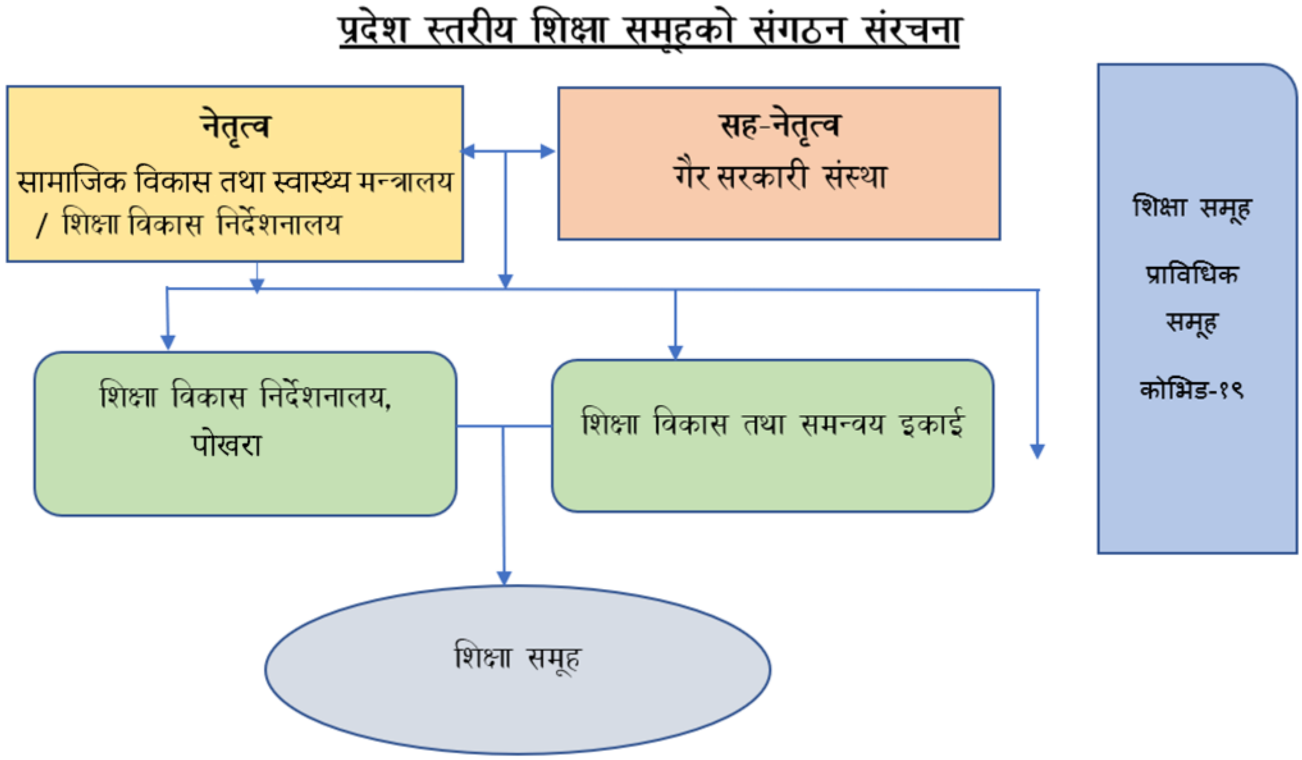

अनुसूची २ शिक्षा प्राविधिक समूहका सदस्यहरु र सम्पर्क नम्बरहरु

क्रसं	नाम	संस्था	पद	अफिस सम्पर्क	मोबाइल नं	इमेल
१	श्री हेमराज सुवेदी	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	सचिव	०६१— ४६७९१४		
२	श्री तोयानाथ लम्साल	सामाजिक विकास तथा स्वास्थ्य मन्त्रालय	उपसचिव	०६१-४६५०९६	9856036750	toyanlamsal@yahoo.com
३	श्री अम्बिका प्रसाद आचार्य	शिक्षा विकास निर्देशनालय	निर्देशक		9856032458	nairashya@gmail.com
४	श्री नारायण प्रसाद सुवेदी	शिक्षा विकास तथा समन्वय एकाइ, कास्की	इकाई प्रमुख	061-420405	9856028641	nps2023@gmail.com
५	श्री हेम प्रसाद आचार्य	पोखरा महानगरपालिका	उपसचिव	061-571104	9846215453	hemprasadacharya7@gmail.com
६	श्री पदम पहारी	गै स स महाँसंघ गण्डकी प्रदेश	अध्यक्ष		9846086999	paharip@gmail.com
७	श्री महेश बि क	नौलो घुम्ती नेपाल	परियोजना संयोजक	61 402070 / 402071	98491193870	edo.ngn2016@gmail.com
८	श्री सम्झना पोखरेल	माछापुच्छ्रे गा पा कास्की	शिक्षा अधिकारी		9846218591	samjpokh@gmail.com
९	श्री खगेन्द्र लामिछाने	मादी गा पा कास्की	शिक्षा अधिकारी		9845087052	khlc2043@gmail.com
१०	श्री बृहस्पति अधिकारी	रुपा गा पा कास्की	प्रा. स		9846382060	adhikaribrihaspat60@gmail.com
११	श्री बिन्दु आचार्य	शक्ति समुह	सामाजिक अधिकृत		9846120835	binduacharya2035@gmail.com
१२	श्री क्षमता खड्का	कोपिला नेपाल	अधिकृत		9856014474	kshamatakhadka@gmail.com
१३	श्री हरि बन्धु अर्याल	INF	DRR र CCA संयोजक		9846615367	haribandhu18aryal@gmail.com
१४	श्री बोधराज पौडेल	शिक्षक संघ कास्की	अध्यक्ष		9846603110	mmb2017@gmail.com
१५	श्री डन्ड राज शर्मा	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी	उपसभापती		9846064733	
१६	श्री दिनेश पोखरेल	पढ्नको लागि कोठा	फिल्ड कार्यक्रम प्रबन्धक		9846912346	dinesh.pokharel@roomtoread.org
१७	श्री सोमलाल तिवारी	आन्तरिक मामिला तथा कानून मन्त्रालय, गण्डकी	सहायक पाँचौं		9856047024	tiwarisomlal25@gmail.com
१८	श्री मन कुमार राई	जी एन आई नेपाल	परीयोजना संयोजक		98417788288	man.rai@gninepal.org
१९	श्री निर्मल चोङबोङ	IOM	PEP		9852061983	nchongbong@iom.int
२०	श्री अशोक कुमार चौधरी	NVQS-P II	प्राविधिक संयोजक		9857017578	ashok.chaudhary@swisscontact.org
२१	आषिस पराजुली	एनसेट, नेपाल	पोखरा		9819177077	aashishparajuli@nset.org.np
२२	गीता लिम्बू	एनसेट, नेपाल	पोखरा		9854041855	gitalimbu@nset.org.np

अनुसूचीः ३, शिक्षा क्षेत्रमा उपलब्ध श्रोतहरु

S.N.	Educational Items	Unit	Province Government	Stock with Agencies					
				NRCS	GNI/Naulo Ghumti	R4C	Kopila Nepal	INF	Total /Remarks
१	ECD Kit	Set	NA	NA	NA	८	४	NA	१२
२	School Kit	set	NA	NA	NA	NA	४	NA	४
३	Students kit Junior	set	NA	NA	NA	३	५	NA	७
४	Students Kit Adolescent	set	NA	NA	NA	NA	४	NA	४
५	Adolescent Kits	set	NA	NA	NA	NA	२	NA	२
५	Teacher kit	set	NA	NA	NA	NA	०	NA	
६	Recreational Kit	Set	NA	NA	NA	NA	२	NA	२
७	Textbook (१-५)	Set	NA	NA	NA	NA	५	NA	५
८	Textbook (६-१०)	Set	NA	NA	NA	NA	५	NA	५
९	Contingency fund	Amount	NA	NA	NA	NA	NA	१५ lakhs	१५ Lakhs
१०	Human Resources at time of emergency	person	NA	NA	५	३	४	३५	४७
११	Tarpaulin sheet	sheet	NA	NA	५०	८	१०	५००	५६८
१२	Shelter Kits for School	set	NA	NA	NA	NA	५	५००	५०५
१३	Trained Human resource in DRR management — assessment, light such and rescue, First Aid etc	Number of staff	NA	NA	NA	३	२	५५	६०
१४	NGO net working with site Offices	Yes/ no	NA	NA	NA	NA	yes	yes	

अनुसूचीः ४ शिक्षा क्षेत्रका लागि आपत्कालीन सामग्रीको न्यूनतम भण्डारण (Preposition Stock of **Education Cluster)**

	रहेको स्थान										
शिक्षण सामग्री								जम्मा	१ सेट कति बालबालिका का लागि?	पहुँचमा रहने जम्मा विद्यार्थी	नोट
ECD किट									२५		४-५ वर्षका बलबालिकाका लागि, १ अस्थायी सिकाइ केन्द्रमा २५ जनाका लागि १ सेट चाहिन्छ ।
स्कूल किट									४०		कक्षा १-८ का ४० जना विद्यार्थीका लागि १ सेट
विद्यार्थी किट (आधारभूत तह)									१	७,३२२	कक्षा १-५ सम्मका १ जना विद्यार्थीका लागि १ सेट,
विद्यार्थी किट माध्यमिक (छात्र र छात्राहरूको लागि)									१	६,३४६	कक्षा ६-८ सम्मका १ जना विद्यार्थीका लागि १ सेट
दूर शिक्षा प्रविधि सेट											सबै तहका विद्यार्थी, शिक्षक तथा सम्बन्धित निकायका लागि
किशोरी किट											
शिक्षक किट									६०		कक्षा ५ सम्मका १२० विद्यार्थीका लागि २ सेट, कक्षा ६-८ सम्मका १२० विद्यार्थीका लागि २ सेट
विभिन्न प्रकारको अपाङ्गता भएका विद्यार्थीका लागि सामग्री											
मनोरञ्जन किट									६०		कक्षा ५ सम्म १२० विद्यार्थीका लागि २ सेट, कक्षा ६-८ सम्म १२० विद्यार्थीका लागि २ सेट
पाठ्यपुस्तक (१-८)											
पाठ्यपुस्तक (८-१२)											
जम्मा											

*****